

4/2023

SFV

magasinet

Bildning för framtiden

Framtidens engagemang • Mimosel • Kognitiv ergonomi • Maria Ekenhill

Nr 4

December 2023
Volym 36, 9. årgången

ADRESSFÖRÄNDRING

www.sfv.fi/adressandring

UTGIVARE

Svenska folkskolans vänner
www.sfv.fi
svf@sfv.fi

Nr	1	2	3	4
Materialdag	19.1	26.4	6.9	1.11
Utkommer	23.2	24.5	4.10	5.12

REDAKTION

SFV, Annegatan 12, 4:e vån.
00120 Helsingfors,
redaktion@sfv.fi
Vi finns på Facebook, X
YouTube, Instagram och LinkedIn.

**CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVARE**

Johan Aura
johan.aura@sfv.fi
040 355 9935

**REDAKTIONSSSEKRETERARE
OCH REDAKTÖR**

Christine Skogman
christine.skogman@sfv.fi

REDAKTÖR

Rabbe Sandelin
rabbe.sandelin@sfv.fi

LAYOUT

Pia Pettersson

PÄRMBILD

Silvia Kakembo och Ofelia Daun.
Foto: Marie Lillhannus

Grano Oy, Vasa
ISSN 2342-7426 (print)
ISSN 2342-7442 (online)

FOTO: PIA PETTERSSON

- 4 Kontakta SFV
- 5 Ledaren: Det viktiga engagemanget
- 6 Kort
- 8 Kalender
- 9 Ordförande: I förening
- 10 Om du inte ännu svarat – delta i SFV:s medlemsenkät!
- 11 Ansök om SFV:s vistelsestipendier
- 12 Clara Lindqvist rekommenderar varmt kursen Lärare skriver
- 13 Lärare – ansök om att delta i kursen Lärare skriver
- 14 Unik utbildning – stärk ditt kunnande som styrelsemedlem!
- 15 Solidaritetskampanjen ställer oss inför viktiga frågor
- 16 Framtidssäkra det ideella engagemanget: Sänk trösklarna och testa nya former
- 21 Bildningskolumn: Träbåt i skymningen
- 22 Här syns Haru som äkta vänlighet
- 27 Kulturkolumn: Något vi vetat men glömt
- 28 Här väcks experimentlustan
- 31 Som lärare måste du förstå det som hindrar elevens inläring
- 34 Nycklarna som öppnar läsmotståndarens bok
- 37 Kraven på jobb och studier är högre än någonsin tidigare
- 40 Mimosel stärker både kroppen och minnet
- 42 Lyckad bokmessa slog rekord
- 44 Ulrika Nettelblad vann Solveig von Schoultz-tävlingen
- 46 Låt barnen våga drömma!
- 49 Kåseri: Om att ingå äktenskap
- 50 Föreningsfrågan
- 51 SFV fakta
- 52 Boklådan
- 57 Frågesport: Kan du Svenskfinland?
- 58 Kryss / sudoku / anagramjakten

”

Människors förhållningsätt till varandra har delvis förändrats, alla känner inte tillit till att hierarkin vet vad som är bäst för helheten. Idag vill många engagera sig på sina egna villkor.

Silvia Kakembo och Ofelia Daun, sidan 16.

FOTO: MARIE LILLHANNUS

22

Tack, hej och varsågod. Artighet och vänliga elever som öppnar dörren. I Smedsby-Böle skola sitter värdegrunden i ryggmärken.

► *Sidan 22*

34

Barn och unga läser allt mindre, och många lärare står handfallna. Hur kan man hjälpa de elever som tycks avsky att läsa böcker? Maria Ekenhill vid Stockholms universitet har identifierat sju didaktiska nycklar för att låsa upp läsintresset – även hos de barn som betraktar sig som läsmotståndare.

► *Sidan 34*

40

Ju äldre man blir desto viktigare är det att ta hand om både kropp och minne, speciellt om man dessutom har en synnedsättning. För Margit Hemgård och hennes vänner är Mimosegruppen också ett välkommet avbrott i vardagen.

► *Sidan 40*

Frågor om SFV:s studiecentral och sektorn Fri bildning

ANNA-KARIN ÖHMAN
SEKTORSANSVARIG, FRI BILDNING
OCH SFV:S STUDIECENTRAL
anna-karin.ohman@svf.fi
050 342 1890

Frågor om donationer till SFV och SFV:s förvaltning

JOHAN AURA
KANSLICHEF
johan.aura@svf.fi
040 355 9935

Frågor om Studiecentralens kurser och pedagogiska verksamhet.

TOVE EKLUND-HARTMAN
PEDAGOGISK PLANERARE,
SFV:S STUDIECENTRAL
tove.eklund-hartman@svf.fi
050 306 2005

Frågor om SFV:s tävlingar, pris och medaljer samt medlemskap

CAMILLA NORDBLAD
KANSLICHEFENS ASSISTENT
camilla.nordblad@svf.fi
045 121 0864

Frågor om Studiecentralens kurser och pedagogiska verksamhet.

AMY JÄGERSKIÖLD
PEDAGOGISK PLANERARE,
SFV:S STUDIECENTRAL
amy.jagerskiold@svf.fi
050 395 5900

Frågor om SFV:s fastigheter

STEFAN JOHANSSON
FASTIGHETSDIREKTÖR
stefan.johansson@svf.fi
044 739 7340

Frågor om Föreningsresursen

FÖRENINGRESURSEN OCH
SAMARBETSKURSER,
(FRÅGOR TILL FÖRENINGRESURSEN
TAS EMOT ENDAST PER E-POST)
malin.strom@svf.fi
050 526 2295

Frågor om SFV:s ekonomifunktion eller datasystem

TED ÖSTERMAN
EKONOMICHEF
ted.osterman@svf.fi
040 019 7692

Frågor om sektorn Utbildning

NIKLAS WAHLSTRÖM
SEKTORSANSVARIG,
UTBILDNING
niklas.wahlstrom@svf.fi
050 548 2100

Frågor om SFV:s ansökningsprogram Rimbart

VIVEKA ÅBERG
CONTROLLER
viveka.berg@svf.fi
040 533 1710

Frågor om skolnätverket Haru

ANNETTE JANSSON
KOORDINATOR
annette.jansson@svf.fi
050 514 8844

Frågor om SFV:s kommunikation

CHRISTINE SKOGMAN
INFORMATIONANSVARIG
christine.skogman@svf.fi
040 513 6418

Frågor om skolnätverket BRAVO!

MARINA LINDHOLM
KOORDINATOR,
SKOLNÄTVERKET BRAVO!
marina.lindholm@svf.fi
050 589 2264

Frågor om SFV:s publikationer och annonsering

RABBE SANDELIN
PUBLIKATIONSANSVARIG
rabbe.sandelin@svf.fi
040 045 3953

Frågor om sajten Lärorikt

MALIN WIKSTRÖM
WEBBPRODUCENT,
LÄRORIKT
malin.wikstrom@svf.fi
050 541 7736

Frågor om SFV:s kommunikation

SAARA FERNSTRÖM
DIGITAL INNEHÅLLSPRODUCENT
saara.fernstrom@svf.fi
040 584 0122

Frågor om SFV:s evenemang

HONGJIA QI
EVENEMANGSPRODUCENT
hongjia.qi@svf.fi
040 026 7107

Frågor om SFV-huset G18, festsalen och bokningar

TOM SUNDBERG
VAKTMÄSTARE
tom.sundberg@svf.fi
050 366 6436

Det viktiga engagemanget

Många av SFV:s nätverksbyggen, projekt och evenemang handlar i slutändan om engagemang – det där lite flyktiga ordet som man nog känner igen, men som kan vara svårt att sätta tummen på. Jag tror därför det kan vara bra att komma ihåg att ordet kan ha lite olika betydelser, beroende på om man tänker på engagemang i de arbetsuppgifter man har, eller den sortens engagemang som behövs i allmännyttigt frivilligarbete eller inom den fria bildningen. Båda är lika viktiga, och det är därför SFV:s verksamhet strävar till att möjliggöra engagemang, och frigöra de krafter man behöver för att orka engagera sig.

Det är viktigt att ordet inte banaliseras till ren fraseologi, något som vi automatiskt och utan att tänka på kruxar för om vi skriver på ett arbetsavtal eller går med i en förening. Det är lika viktigt att ordet inte heller ställer för höga krav på oss – alla människor kan inte bli eldsjälar som ”brinner” för en sak. Liksom andra saker i livet har engagemanget grader, och personligen kan ens engagemang dessutom variera beroende på omständigheter vi inte kan påverka.

De tre senaste stora SFV-satsningarna, skolnätverken Haru och BRAVO! samt lärorikt.fi, webbplatsen för pedagogik och lärande, handlar precis om detta. Att inspirera och entusiasmera till mer engagemang. Liksom de många evenemang som SFV ordnar inom den fria bildningen, som Eldsjäl med Axel Åhman, där samtalet handlat om gemenskap, passion och meningsfullhet.

Även när det gäller SFV-medlemmarna funderar vi på engagemang. Vill medlemmarna engagera sig mer, vill de till exempel delta i egna evenemang? Om du är SFV-medlem ska du därför svara på vår medlemsenkät. Du hittar information om enkäten på sidan 10. Är du inte medlem ännu? Gå då till sfv.fi/medlem, eller ring 045 121 0864.

Johan Aura

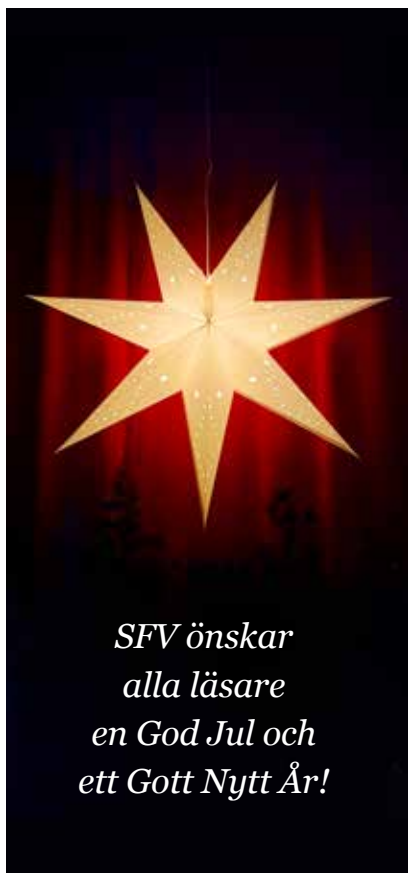
KANSLICHEF,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

Vi ses på Educa!

■ Utbildningsbranschens stora evenemang Educa arrangeras 26–27.1.2024. I år deltar SFV med en Lärorikt-monter, där du får delta i olika aktiviteter, har chans att vinna pris samt ge tips och feedback på sajten larorikt.fi. SFV finns också med i en gemensam monter med tre andra finlandssvenska fonder, där du får information om vad du kan ansöka om bidrag för.

Tipsa oss!

■ SFV belönar årligen insatser för den svenskspråkiga utbildningen, kulturen och fria bildningen i Finland. Känner du någon som vi kunde uppmärksamma med ett pris eller en medalj? Du kan sända in dina tips när som helst, formuläret på www.sfv.fi/tipsa är öppet året runt.

*SFV önskar
alla läsare
en God Jul och
ett Gott Nytt År!*

Sammanlagt 62 nya läromedel produceras med stöd av fonderna

■ I år delar de finlandssvenska fonderas läromedelsgrupp ut sammanlagt 250 727 euro fördelat på 114 enskilda bidrag till författare, översättare och sakgranskare för produktionen av sammanlagt 62 läromedel – de flesta digitala. Av dessa riktas 15 läromedel till den grundläggande utbildningen, 46 till gymnasiet och 2 till yrkesutbildningen.

– Vi hoppas givetvis att vi ska se en ökning i antalet ansökningar för läromedel för yrkesutbildningen, säger **Åsa Rosenberg**, ordförande i Samarbetsgruppen för läromedelsunderstöd och ombudsman vid Svenska kulturfonden. Processerna är nya och bör få ta sin tid, men vi hoppas och tror att de läromedel för yrkesutbildningen som nu produceras skall sporra till att producera läromedel för flera ämnesshelheter.

Läromedelsgruppens syftet är att stödja produktionen av finlandssvenska läromedel och att arbeta för att eleverna i de svenskspråkiga skolorna i Finland ska kunna använda sig av högklassiga läromedel.

– Det är glädjande att se att vi idag har så många och högklassiga svenskspråkiga läromedel, och att det inom kort finns läromedel till så gott som alla moduler i gymnasiet enligt den nya läroplanen. Det skulle inte ha varit möjligt utan fondfinansieringen, säger **Niklas Wahlström**, beredande tjänsteman i läromedelsgruppen och sektorsansvarig för utbildning på Svenska folkskolans vänner (SFV).

Till den gemensamma utdelningen bidrar SFV och Konstsamfundet med 50 000 euro var, Lisi Wahls stiftelse för studieunderstöd med 85 000 euro och Kulturfonden med 120 000 euro.

Ansökningstiden pågår hela året och gruppen beviljar stipendier i tre omgångar.

Sök bidrag från SFV

■ Vi har fri ansökningstid för våra allmänna bidrag. Du kan när som helst sända in en ansökan för projekt vars verksamhet är i linje med de målsättningar som SFV har för nuvarande strategiperiod. Vi behandlar ansökningarna sex gånger per år och ger besked senast tre månader efter att du lämnat in din ansökan. Mer information: www.sfv.fi/bidrag

Videobidrag som till exempel Eklöfska skolans klass 4 och Kaskö Svenska skola 1–6 producerat innehåller både utvecklade historier och animation.

Fem Snälla hjältar-vinnare

■ Det var ingen lätt uppgift för juryn att välja ut fem vinnare i en skara av 105 fantasifulla, mångsidiga, tankeväckande och överraskande bidrag i årets upplaga av Snälla hjältar, vars övergripande tema var empati. I år ordnades tävlingen för de skolor som är med i SFV:s skolnätverk BRAVO! och Haru.

De fem sinsemellan jämbördiga vinnande bidragen är skapade av (i alfabetisk ordning):

- Eklöfska skolan, årskurs 4, Borgå
- Grundskolan Norsen, Cygnaeus-enheten årskurs 3–4 A, Helsingfors
- Kaskö svenska skola årskurs 1–6, Kaskö
- Kirjala skola åk 1–2, Pargas
- Zacharias Topeliusskolan åk 3, Helsingfors

Priset är 500 euro per klass som ska användas för en gemensam upplevelse eller ett inköp till klassen.

“Bidragen innehåller en imponerande bredd när det kommer till uttrycksformer och hur dessa kombineras. Det är överraskande och kreativa lösningar som visar på en fantastisk samarbetsförmåga hos eleverna. Alla bidrag speglar också på något sätt just den grupp som har skapat dem, inget bidrag är det andra likt. Att diskutera känslor, att ge utlopp för känslor och att skapa tillsammans – det är nyckeln till att förstå varandra och öka vår empati. Då kan vi alla bli snälla hjältar”, skriver juryn i den allmänna motiveringen för samtliga inkomna bidrag.

Juryn bestod denna gång av författaren **Annika Sandelin**, illustratören **Linda Bondestam**, komikern och låtskrivaren **Jakob Norrgård** och läraren **Christoffer Wärn**.

Tävlingen gick ut på att eleverna skulle skapa ett eget multimodalt verk som ger uttryck för en empatisk handling eller visar empati i någon form. Som utgångspunkt användes boken *Silkesapans skratt* av Annika Sandelin och Linda Bondestam.

De fem vinnande bidragen kan du se och läsa mer om på haruskolor.fi eller bravoskolor.fi, där du också hittar mer information om själva tävlingen.

1894

Alma Hallberg, första kvinnan i SFV:s styrelse

SFV fick faktiskt vänta ända till 1998 innan föreningen fick sin första kvinna på ordförandeposten, då **Ann-Mari Häggman** greppade ordförandeklubban (styrelsemedlem hade Häggman varit sedan år 1976). När det gäller styrelsearbetet kan SFV däremot skryta lite mer: **Alma Hallberg** blev

suppleant i direktionen

år 1894, och satt på den posten till år 1903. Alma Hallberg (1885–1930), var lärarinna, och arbetade från år 1874 vid *Helsingfors svenska folkskolor*, och åren 1899 till 1928 som föreståndarinna. I *Helsingfors folkskolors lärare- och lärarinneförening* var hon sekreterare (1887–1919) och ordförande (1914–1929), och i flera år även lärarkårens representant och ledamot i *folkskoldirektionen*, där hon på ett avgörande sätt deltog i de utskott som utarbetade skolornas läroprogram. Hon var även styrelsemedlem i stiftelsen *Brita Maria Renlunds minne* och hörde till stiftarna av kvinnoföreningen *Tolvan*, vars uppgift är att verka för svenska intressen bland huvudstadens kvinnor.

Så här karakteriserades Alma Hallberg i sin minnesruna år 1930:

”Hon var i så måtto en typ, som man inte så ofta påträffar i våra dagar och vars försvinnande vi allvarligt få beklaga. Hon var därefter en personlighet av en sällsynt stark och hel inre resning, ägde en överlägsen, klar intelligens av utpräglat praktisk läggning, en fast, auktoritativ vilja, som inte väjde för motstånd och svårigheter, och slutligen ett urbant väsen, präglad av den kultur med sinne för de yttre formerna men tillika med ideell syn på livet, som hörde det förra århundradet till. Hon var sålunda av naturen danad till ledarställning. I sin klass, som lärarinna och fostrarinna, hade hon en absolut makt över de unga och lade lika mycket vikt på klar och vårdad tanke som på korrekt och vårdad uppträdande. Sällan får man i en skolsal ett sådant intryck av kultiverande fostrargärning, som man fick i hennes. Med den lärargeneration hon tillhörde delade hon ett varmt och levande intresse för skolan och eleverna.”

Studiecentralens kurser

ORGANISATIONENS HÅLLBARHETSPLAN

Tid: 17.1, 14.2, 13.3 & 17.4 kl. 10 | Plats: Nätet

En kurshelhet på distans för er som vill uppdatera eller skapa en hållbarhetsplan för ert förbund eller er förening. Utbildaren **Nora Backlund** hjälper er komma igång och handleder er i arbetet. Kursen innehåller gemensamma träffar med genomgång av information, bakgrund, behov och fördjupning. Mellan träffarna finns möjlighet till handledning och stöd. Med tanke på processarbetet är det önskvärt om ni är flera som deltar från samma organisation.

HUR ANVÄNDA ENKLA AI-VERKTYG I DITT ARBETE

Tid: 18.1, 23.1, 29.1 kl. 15 | Plats: Nätet

Alla pratar om AI – men var ska man börja och hur ska man veta vilka frågor man borde ställa? Vet du vilka AI-verktyg som kan underlätta dina arbetsuppgifter? I januari ordnar vi en kurshelhet på distans där vi utbildar kring användningen av enkla AI-verktyg, med fokus på konkreta tips för ditt arbete. Vi handleder dig steg för steg och det finns utrymme för frågor och diskussion. Kursen riktar sig till dig som vill ta ett första steg mot kompetensutveckling i AI. Du behöver inte ha några förkunskaper – förutom nyfikenhet! Utbildningen är tredelad och du kan välja att delta på ett enskilt tillfälle eller alla tre:

1. Skapa material med vanliga produktionsverktyg
2. Hantera grafik med enkla verktyg
3. Använd AI-verktyg för att skapa olika former av innehåll.

Anmäl dig separat till varje tillfälle.

JHO – UTBILDNING FÖR STYRELSEMEDLEMMAR

Tid: 20.1, 25.1, 1.2 & 8.2 | Plats: SFV-huset G18, Helsingfors och nätet

Som förtroendevald i ett förbund eller en förening är du i nyckelposition. Du kan spela en avgörande roll i organisationens utveckling och framtid genom att ställa och driva de rätta frågorna. JHO-utbildningen för styrelsemedlemmar i civilsamhälle är skapad för dig som vill utveckla de färdigheter och kunskaper som är avgörande för att framgångsrikt navigera i styrelsearbetet – allt från smidigt samarbete inom styrelsen till att hantera stora organisationers ekonomi. Utbildningen består av en närstudiedag som hålls 20.1 i Helsingfors samt tre digitala kvällsträffar 25.1, 1.2 och 8.2. För mer information, kontakta **Malin Ström** tf 050 526 2295, malin.strom@sfv.fi

GRUNDKURS I FÖRENINGSKUNSKAP

Tid: 23.1 kl. 18 | Plats: Nätet

En kurs för dig som är ny i en föreningsstyrelse eller bara vill fräscha upp dina kunskaper i föreningsteknik. På kursen får du ta del av både kunskap och inspiration – ett stöd i ditt föreningsengagemang. Kursen hålls av **Malin Ström**, sakkunnig och ansvarig för Föreningsresursen.

TIO TIPS FÖR SOCIALA MEDIER

Tid: 30.1 kl. 13 | Plats: Nätet

Är det på ditt bord att jobba med föreningens sociala medier? Vill du bli inspirerad och få nya idéer? Vi har en kurs för dig som vill komma igång med att synliggöra verksamheten via sociala medier, både när det gäller att skapa rutiner för arbetet och för att bygga intressant innehåll. **Julia Hemgård** ger 5 tips kring rutiner och processer och **Azra Arnautovic** fortsätter med 5 tips kring kreativa lösningar för innehåll.

ONBOARDING – NYANSTÄLLNING I TREDJE SEKTORN

Tid: 8.2 kl. 13 | Plats: SFV-huset G18, Helsingfors

Är du nyanställd i ett förbund, en organisation eller en förening och vill få en snabb introduktion i hur det är att arbeta inom tredje sektorn? Under tillfället får du information som du har nytta av i ditt jobb, och vi ger tips på hur du kan utveckla ditt arbete. Vi berättar också om olika möjligheter att nätverka med personer i andra organisationer.

INTRODUKTION TILL FRAMSYNSTÄNKANDE

► **Tid: 19.3.2024 kl. 14.30 | Plats: Digitalt**

Framsyn är ett tillvägagångssätt som ger oss makten att vara med och forma framtiden – och inte bara låta den hända. Det handlar om att utifrån de signaler vi ser och den kunskap vi har idag arbeta med scenarier om framtiden. Att skapa förändring i beteenden, samhällets strukturer samt tankemönster och ideal som formar vår framtid. I vår utbildning lär du dig grunderna i framsyn och får öva på framsynstänkandet som har sin utgångspunkt i Sitras modell "Tulevaisuustajuus".

JAG UTBILDAR!

► **Tid: 6.3 Helsingfors, 21.3 Åbo, 18.4 Vasa kl. 9**

Under vår halvdagsutbildning går vi igenom vad som är viktigt att tänka på vid planering och genomförande av en utbildning, hur du kan utveckla innehållet och former av utvärdering samt vem du är som utbildare. Du har också möjlighet att dela erfarenheter och bidra med reflektioner. Utbildningen riktar sig i huvudsak till dig som arbetar inom en förening eller ett förbund men är öppen för alla som utbildar, handleder och presenterar. Utbildningen leds av **Amy Jägerskiöld** och **Tove Eklund-Hartman**, pedagogiska planerare vid SFV.

ORDFÖRANDEKURS

► **Tid: 12.3 | Plats: Nätet**

Är du ny som ordförande eller vill du uppdatera dina kunskaper? Vi går igenom vad du som ordförande i en lokal förening behöver känna till, du får också inspiration till ditt engagemang och tips på hur du kan organisera arbetet i din förening. Kursen hålls av **Malin Ström**, sakkunnig och ansvarig för Föreningsresursen.

I förening

Eldsjälar kan åstadkomma underverk. Ibland förstår man deras betydelse först när de inte längre är kvar. Men ofta nog ser och uppskattar omgivningen deras insatser. De berättelserna får vi på SFV ta del av när vi ber om tips på personer som borde uppmärksammas. Förteckningen över dem som fått ta emot SFV:s Folkbildningsmedalj sedan den instiftades 1962 är en lång och aktningvärd lista över eldsjälar och ideellt engagemang.

Det händer också att eldsjälar blir utbrända. Att glöden falnar men det saknas nya förmågor som kan ta vid. Eller att eldsjälens varken vågar eller vill ge plats för nya krafter. Förnyelse förutsätter nyrekrytering. Nyrekrytering förutsätter förnyring. Förnyring förutsätter kommunikation och att förtroende mellan människor från olika generationer odlas. Och också att vi som varit med ett tag ser och förstår hur världen och förutsättningarna för föreningsaktivism förändrats.

På Helsingfors bokmässan hade jag förmånen att få samtala om livskraft på landsbygden med författaren Axel Åhman och Staffan Pehrman, chefredaktör för tidskriften *Landsbygdens Folk*. Med avstamp i Åhmans senaste roman *Eldsjäl* diskuterade vi föreningslivets betydelse och eldsjälarnas roll. Det blev ett både seriöst och muntert samtal – Åhmans bok är underhållande och träffsäker i sin skildring av en eldsjäl som brinner mer än vad som är hälsosamt för honom själv, hans parförhållande och, inte minst, den förening han leder.

Förstås konstaterade vi att pengar eller snarare brist på dem ofta är den stora utmaningen. Men lika stort kan behovet av mer kunskap och utveckling av strukturer och verksamhetsformer vara. Huvudpersonen i Åhmans bok skulle ha haft nytta av en kurs i hållbart ledarskap och träning i att lyssna på andra. Det skulle också vara bra att han inte gick kursen ensam, utan gjorde det tillsammans med andra från föreningen.

Enligt forskaren Maria Saaristo har föreningslivet spelat en avgörande roll för den finlandssvenska gruppidentiteten allt sedan 1880-talet. Som tidiga nyckelaktörer nämner hon Svenska folkskolans vänner och Svenska litteratursällskapet, grundade 1882 respektive 1885, och de ungdoms- och nykterhetsföreningar som vid samma tider började grundas runtom i Finland. Föreningslivet luckrade upp och överbryggade de klyftor som fanns mellan samhällsklasser och regioner – och gör det alltjämt. Föreningarna är byggstenar i det bygge vars kitt det svenska språket är.

SFV står ständigt till föreningarnas tjänst genom Föreningsresursen, vår kunskapsbank på webben med lättillgänglig information om allt från grundläggande föreningskunskap och mötesteknik till metoder för sånt som strategiarbete och SWOT-analyser. Föreningsresursen är en verktyglåda för eldsjälar och andra aktiva. Vi är glada att verktygen är i flitigt bruk och sidorna välbesökta. Hittar du inte svar på din föreningsfråga? Skicka in den till oss.

Wivan Nygård-Fagerudd

STYRELSEORDFÖRANDE,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

Camilla Nordblad, som på SFV ansvarar för medlemsvården, hoppas på att så många medlemmar som möjligt svarar på medlemsenkäten. Har du inte utrustning för att delta i den elektroniska enkäten, kan du få hjälp på biblioteken.

Om du inte ännu svarat – delta i SFV:s medlemsenkät!

Text Rabbe Sandelin ~ Foto Matilda Hertzberg

Tidigare i höst uppmanade SFV de medlemmar som meddelat sin e-post till SFV:s medlemsregister att svara på medlemsenkäten. Nu är det dags för övriga SFV-medlemmar att fylla i enkäten, så att vi får ett så representativt sampel som möjligt.

Idén är att undersöka om det bland medlemmarna i Svenska folkskolans vänner rf och Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf finns intresse för aktivare, deltagande medlemskap, och eventuella nya medlemsförmåner.

– Enkäten håller vi öppen till årsskiftet, så det finns gott om tid att svara. Det tar endast tio minuter, berättar **Camilla Nordblad**, som på SFV ansvarar för medlemsvården.

Enkäten sker denna gång helt elektroniskt, vilket sparar pengar och effektiviserar behandlingen. Om du har problem med att själv komma åt enkäten på nätet, kan du be om hjälp till exempel på biblioteken.

– Man svarar helt anonymt. Frågorna är inte svåra, de handlar om SFV:s verksamhet, medlemsförmånerna och SFV:s kommunikationskanaler. Vi frågar även lite bakgrundsinformation, så att vi kan se ifall svaren skiljer sig till exempel i ålderskategorierna eller geografiskt. Hittills har vi fått in 500 svar, vi hoppas på att få åtminstone lika många till.

Camilla Nordblad poängterar att man inte ska fylla i enkäten mer än en gång. Ifall man alltså redan fyllt i enkäten efter uppropet per e-post, ska man inte göra det en gång till. Och som påminnelse: Enkäten gäller endast SFV:s medlemmar. ■

- Du hittar enkäten på www.sfv.fi/enkat
- Notera att du omdirigeras till enkätformuläret på jotform.com, som vi använder för att samla in och bearbeta svaren.
- Enkäten är öppen till och med 31.12.2023.

Ansök om SFV:s vistelsestipendier senast 31.12

I december kan undervisande personal inom småbarnspedagogik, grundläggande utbildning och andra stadiet, kulturarbetare, bibliotekarier och pedagoger inom fria bildningen ansöka om SFV:s två månader långa vistelsestipendier i Ingå skärgård och i Västanfjärd under sommaren 2024. Författare kan ansöka om en tre veckor lång vistelse på Nordens Folkhögskola Biskops Arnö i Sverige. Ansökningstiden för SFV:s vistelsestipendier är 1–31.12.2023. Skicka in din ansökan via ansökningsblanketten på SFV:s webbplats: www.sfv.fi/vistelser.

BISKOPS ARNÖ. SFV:s vistelsestipendium för författare gäller en tre veckor lång vistelse på Biskops Arnö vid Mälaren i Bålsta, Sverige. Vistelsen ska ske under perioden april 2024 till mars 2025. SFV bekostar uppehållet samt tur- och returresan. Stipendiaten kan under vistelseperioden ta del av de aktiviteter som ordnas på Biskops Arnö. Kriterierna för att ansöka om stipendiet är finländskt medborgarskap, skönlitterär verksamhet på svenska och minst en, men högst tre utgivna böcker på svenska.

Den sökande ska alltså ha hunnit en bit på vägen i sitt skrivande. I urvalsprocessen betonar vi professionalitet och litterär nivå. Ansökan ska innehålla en tydlig arbetsplan, ett mål och ungefärlig tidtabell.

” En helg är det bröllop och jag bjuder in mig själv till efterfesten. Det är fest i den medeltida salen och Avicii strömmar ut ur den 700 år gamla stenbyggnaden. [...]Folk sneglar först men frågar sedan om NATO och Finland och Sverige och krig och fred och vapen och samtid och landsgräns och det är Avicii ur medeltida sten.

Poeten **Rosanna Fellman**, 01.07.2022. Publicerat i SFV:s Biskops Arnö-blogg.

BEIJARHOLMEN. SFV ger möjlighet till en två månader lång sommarvistelse på Beijarholmen i Barösund, Ingå, för undervisande personal inom småbarnspedagogik, grundläggande utbildning och andra stadiet. Beijarholmen är ett paradis med fina stränder och mjuka klippor. På holmen finns två välutrustade stugor med kök, matrum, sovrum och var sin bastu. Stället lämpar sig ypperligt för en barnfamilj och den ena byggnaden kan fungera som gäststuga. Vistelsen förutsätter praktiska färdigheter i båthantering och navigation och en båt står till förfogande under hela vistelseperioden. Vistelsen är hyresfri, men stipendiaterna svarar själva för konsumtionskostnaderna.

Två vistelsestipendier på Beijarholmen delas ut. Vistelserna fördelas enligt följande: **15.5–14.7** och **16.7–15.9**.

” Vi njöt varje stund av livet på Beijarholmen. Vädermässigt varierande från heta soldagar vid klipporna till åskväder på riktigt nära håll. Att bada bastu hörde till de dagliga rutinerna. Det simrades, grillades och åktes ut på sjön med kanot, roddbåt eller motorbåt.

Pirkko Höckerstedt, lektori i svenska och litteratur, Hoplaxskolan, Helsingfors, vistelse 15.5–14.7.2023. Publicerat på SFV:s Beijarholmsblogg.

LILLHOLMEN. Kulturarbetare, bibliotekarier och pedagoger inom fria bildningen kan ansöka om en två månader lång sommarvistelse på Lillholmen i Västanfjärd. Lillholmen är ett idylliskt allmogetorp, naturskönt beläget med en barnvänlig simstrand och väg ända fram. Huvudbyggnaden består av två rum och kök och en vindsvåning med ett litet sovrum. El och rinnande vatten finns. I den separata bastubyggnaden finns dessutom ett sovrum, idealiskt för gäster. Det finns tillgång till roddbåt och en liten motorbåt. Vistelsen är hyresfri, men stipendiaterna svarar själva för konsumtionskostnaderna.

Två vistelsestipendier på Lillholmen delas ut. Vistelserna fördelas enligt följande: **15.5–14.7** och **16.7–15.9**.

” Tiden på Lillholmen, både med och utan barn och gäster, gav ett välkommet avbrott från vardagsrutiner och tankar, och tid att reflektera över stort och smått, förflutet och framtid.

Oskar Silén, skådespelare, Esbo. Vistelse under tiden 15.5–14.7.2023. Publicerat på SFV:s Lillholmsblogg.

Clara Lindqvist rekommenderar varmt kursen Lärare skriver

Text & Foto *Rabbe Sandelin*

Varje år kan två lärare söka ett SFV-stipendium som gäller en skrivarkurs på Biskops Arnö Nordens Folkhögskola. Idén med kursen Lärare skriver är att ge lärarna verktyg att aktivt delta i det offentliga samtalet om skola och utbildning. Clara Lindqvist deltog i den fem dagar långa kursen sommaren 2023.

Jag hörde första gången om stipendiet av en kollega som deltagit i kursen, och så dök puffen upp i mitt Facebook-flöde. För mig som skrivit mycket, men i själva verket inte skrivit så mycket om skolan kändes det jätteintressant.

Clara Lindqvist säger att goda skrivarkurser säkert ordnas på många ställen, men Biskops Arnös unika omgivning och den speciella stämningen gör att kursupplevelsen verkligen sjunker in och får relevans.

– På Biskops Arnö uppstår ett spännande sammelsurium av människor som kommer för att lära sig någonting under sin fritid, samtidigt som markservicen är fixad, och du helt kan koncentrera dig på det du kommit dit för.

Till vardags arbetar Clara Lindqvist som biträdande rektor för Grundskolan Norsen i Helsingfors. Hon säger att även vana ordbrukare som hon själv har nytta av att koncentrerat och ostört få arbeta med sina texter, vilket SFV:s årliga Lärare skriver-stipendium ger möjlighet till.

Enligt Lindqvist hjälper det stort att Biskops Arnö även geografiskt är i viss mån isolerat.

– Det finns inga onödiga, distraherande lockelser bort från det man ska koncentrera sig på. Man kan på riktigt

syssla med texter och skrivande, och få ytterst kompetent feedback.

Clara Lindqvist är sedan länge en van ordbrukare. Under coronanedstängningarna började hon tillsammans med några väninnor varje söndag träffas

”

Det finns inga onödiga, distraherande lockelser bort från det man ska koncentrera sig på.

virtuellt för godtyckligt plocka meningar ur böcker, och sedan skriva i 20 minuter om det som dök upp.

– Arbetet med de texterna gav en massa idéer och uppslag. Och jag tog av de texterna med till Biskops Arnö för att utveckla dem vidare.

På Biskop Arnö använde kursdeltagarna även kaffestunderna och middagarna för att pejla sina idéer mot varandra.

Clara Lindqvist säger att hon aldrig haft problem med att sätta ord efter varandra. Under en tid bloggade hon även veckovis för tidningen Östnyland.

– Men Biskops Arnö-kursen fick mig ändå att fundera på hur jag på riktigt kunde lyfta upp vad som händer i skolan. Dilemmat med att lyfta upp upplevda problem i arbetet är förstås att det i våra ganska små finlandssvenska kretsar lätt upplevs som ogin fingerpekning, och folk vill sedan veta exakt vem saken gäller.

En av kursens viktigaste behållningar var enligt Lindqvist att man lärde sig stå lite utanför sig själv.

– Vill man få effekt skriver man engagerande och allmängiltigt så att texten inte bara handlar om en själv. Men det hindrar inte alls att man är personlig i sina skrivelser, jag använder ofta mänskliga berättelser för att konkretisera till exempel siffror och statistik. ■

FOTO: UNSPLASH / CASSIE BOCA

Lärare – ansök om att delta i kursen Lärare skriver

Vill du förändra bilden av läraryrket? Brinner du för att berätta om din vardag i skolan för allmänheten för att öka förståelsen för och kunskapen om ditt yrke? Då ska du ansöka om att få delta i kursen Lärare skriver på Nordens Folkhögskola Biskops Arnö i Sverige. År 2024 ordnas kursen 24–28 juni.

Du som deltar i kursen *Lärare skriver* får möjlighet att skriva olika typer av texter med utgångspunkt i dina erfarenheter och din yrkesroll i skolans värld. Genom att göra din röst hörd kan du bidra till en mer nyanserad bild av en yrkeskår som tar ett stort ansvar för lärandet i våra skolor, varje dag. I förlängningen handlar det om att styra beskrivningen av skolans viktiga och samhällsnyttiga roll och påverka utvecklingen. I den riktning som lärare vill. Som du vill.

På kursen väljer du själv temat och formen för din text: debattartikel, krönika eller kanske en essä. Vi diskuterar saker som berättarteknik, stil, ton och avgränsning, samt läser och analyserar andras texter. Du får också tid att arbeta med din egen text. Kursen

leds av **Håkan Söderberg**, skribent och frilansjournalist.

DU SOM SÖKER ÄR YRKESVERKSAM SOM:

- lärare på förskola,
- klasslärare årskurs 1–6,
- ämneslärare årskurs 6–9,
- lärare på andra stadiet,
- speciallärare, eller
- elev- och studiehandledare.

Ansökningstiden är 1–31.12.2023. Du ansöker på sfv.fi/stipendier. Till kursen antas sammanlagt 15 deltagare, av vilka två är reserverade för SFV:s stipendiater. SFV bekostar kursen och uppehållet inklusive måltider samt resekostnader.

Kursen är ett samprojekt mellan Lärarstiftelsen i Sverige och där Nordens Folkhögskola Biskops Arnö. ■

Unik utbildning – stärk ditt kunnande som styrelsemedlem!

Text *Christine Skogman* ~ Foto *Marie Lillhannus*

Nu ordnar SFV:s studiecentral för första gången en standardiserad utbildning för styrelsemedlemmar i förbund eller i föreningar med anställd personal som kan ge studiepoäng. Utbildningen är framtagen av studiecentralerna i Finland och målet är att stärka och öka kunskapen hos styrelser i större organisationer – nu även för dem som verkar på svenska i Finland.

S om förtroendevald kan du spela en avgörande roll i organisationens utveckling och framtid genom att ställa och driva de rätta frågorna. Men för att göra det framgångsrikt och med en genomtänkt insats behövs kunnande och kompetens. Att fördjupa sig i alla områden som en styrelse hanterar tar tid – något det flesta av oss inte har så mycket av.

– Vi vet att många förtroendevalda vill ta ansvar och är engagerade, men upplever en tidspress. Genom utbildningen vill vi erbjuda ett effektivt steg framåt i att få större kunskap inom flera områden, berättar **Malin Ström**, sakkunnig på föreningsfrågor på SFV:s studiecentral och den som håller i trådarna för utbildningen.

Utbildningen består av en närstudiedag och tre digitala kvällsträffar, med start i mitten av januari 2024. Under den första träffen är temat styrelsens roll och ansvar, strategiskt ledarskap och fungerande styrelserabete.

– Med din egen insats kan du främja en smidig interaktion i styrelsen och stärka en god förvaltning, vilket ger ökad effektivitet. Men för att kunna göra det behöver du veta hur du till exempel ska analysera och förstå organisationens ekonomiska dokument, berättar **Amy Jägerskiöld**, pedagogisk planerare på SFV:s studiecentral.

Både Malin och Amy lyfter fram att det även finns utrymme för reflektion och att möta andra med liknande uppdrag under utbildningen, framförallt under närstudiedagen.

– Vi vill ge deltagarna möjlighet att lära av varandra och ta tillvara det breda kunnande som redan finns genom att de delar erfarenheter och goda tips med varandra.

Utbildningen riktar sig till styrelsemedlemmar på förbunds- och distriktsnivå eller i föreningar med anställd personal. Deltagarna får ta del av föreläsningar av experter, praktiska uppgifter och dela kunskap med varandra.

– Vi ser gärna att flera personer från samma styrelse deltar. Då ökar möjligheterna att skapa verklig förändring i styrelsearbetet på långt sikt.

Målet med utbildningen är att man som förtroendevald ska kunna agera med större säkerhet och effektivitet och har en strategisk framsyn.

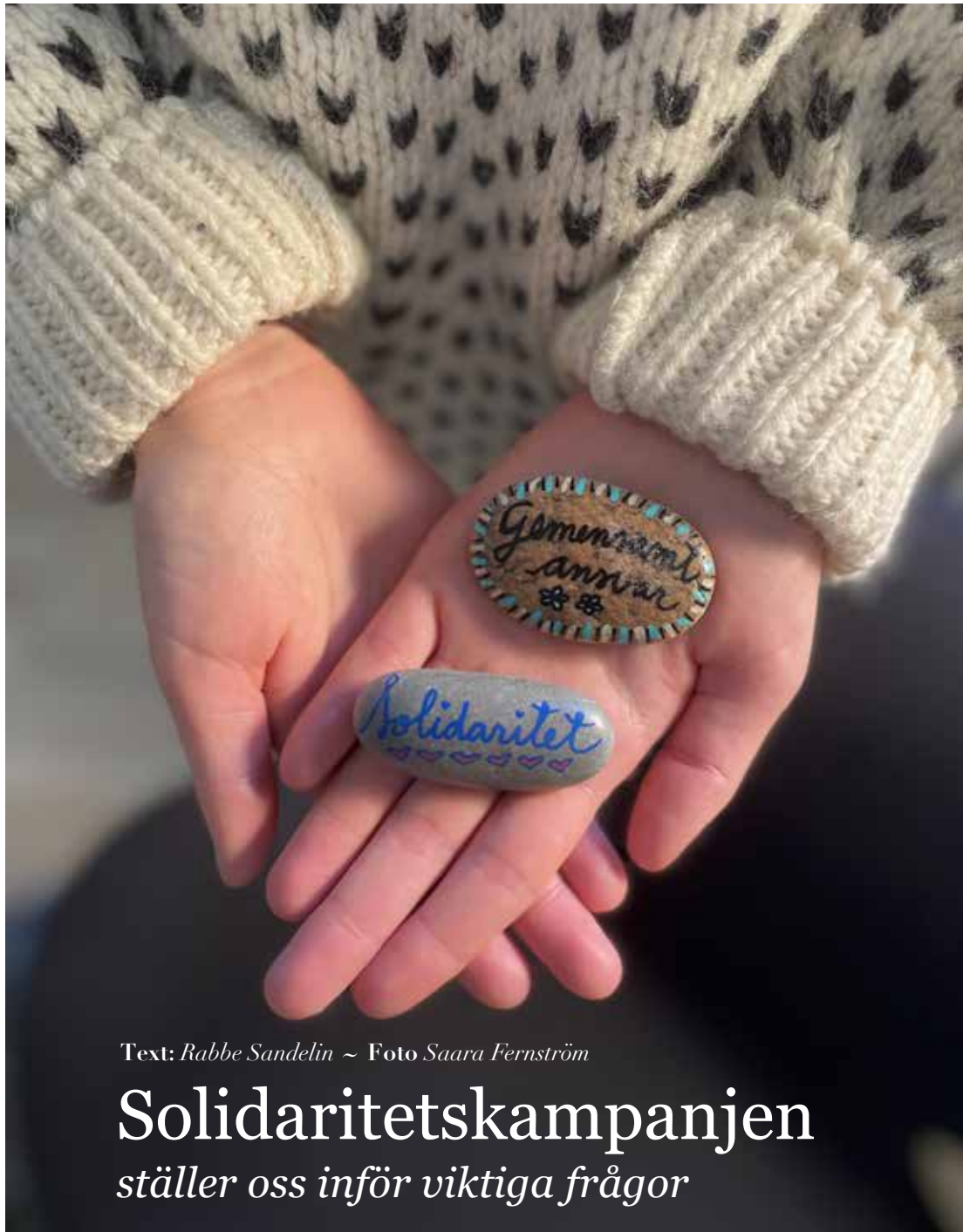
– Förbund och föreningar bidrar till viktiga samhällsfunktioner som måste fungera på bästa sätt, även på svenska i Finland. Därför behöver vi stötta och

erbjuda möjligheter till lärande så att de som leder verksamheten kan göra det på ett så professionellt och utvecklingsorienterat sätt som möjligt. ■

JHO-utbildningen för styrelsemedlemmar i civilsamhället

- **När:** 20.1–8.2.2024
- **För vem:** styrelsemedlemmar på förbunds- och distriktsnivå eller i föreningar med anställd personal
- **Hur:** en närstudiedag och tre digitala kvällsträffar
- **Temat:** styrelsens roll och ansvar, ekonomi, framsynsarbete, god förvaltning, ledarskap
- **Kostnad:** 250 euro, bindade anmälan
- Anmäl dig senast 10.1.2024!
www.sfv.fi/evenemang
- Mer information ger **Malin Ström**, tfn 050 526 2295,
malin.strom@sfv.fi

Text: Rabbe Sandelin ~ Foto Saara Fernström

Solidaritetskampanjen ställer oss inför viktiga frågor

I december och januari jobbar SFV:s skolnätverk Haru och BRAVO! kring frågor om likvärdighet, solidaritet och gemensamt ansvar. Men vem som helst kan delta i solidaritetskampanjen, som startade på den internationella volontärdagen den 5 december.

Forskning visar att människor som gör gott för andra är lyckligare än de som inte gör det. Och julen är en tid när vi vill att så många som möjligt upplever glädje, gemenskap och god vilja. Det

berättar Harus koordinator **Annette Jansson**.

– Genom att delta i Harus solidaritetskampanj kan skolorna i nätverket vara med om att maximera glädjen. Men vilken skola som helst, och i själva verket vem som helst kan bekanta sig med materialet, och kanske intressera sig för betydelsefull frivilligverksamhet. Kampanjen är på det sättet SFV:s julkort till hela samhället, säger Jansson.

Kampanjmaterialet hittar man på

haruschoolnetwork.com. Till materialet hör en film på cirka två minuter där volontärarbetare berättar om vad de gör, och hur arbetet påverkar dem själva. Eter det kan man diskutera med sig själv eller med andra och fundera över frågor kring gemensamt ansvar, solidaritet, eller möjlighet att jobba för frivillig- eller hjälporganisationer. Vad kan du själv, eller din egen skol- eller arbetsgemenskap göra för att hjälpa andra? ■

I videon som hör till solidaritetskampanjen berättar **Emmi Koskenvesa, Lars Backström** och **Therese Almén** om sin frivilligverksamhet och vad deltagandet betyder för dem själva.

Framtidssäkra det ideella engagemanget:

SÄNK TRÖSKLARN OCH TESTA NYA FORMER

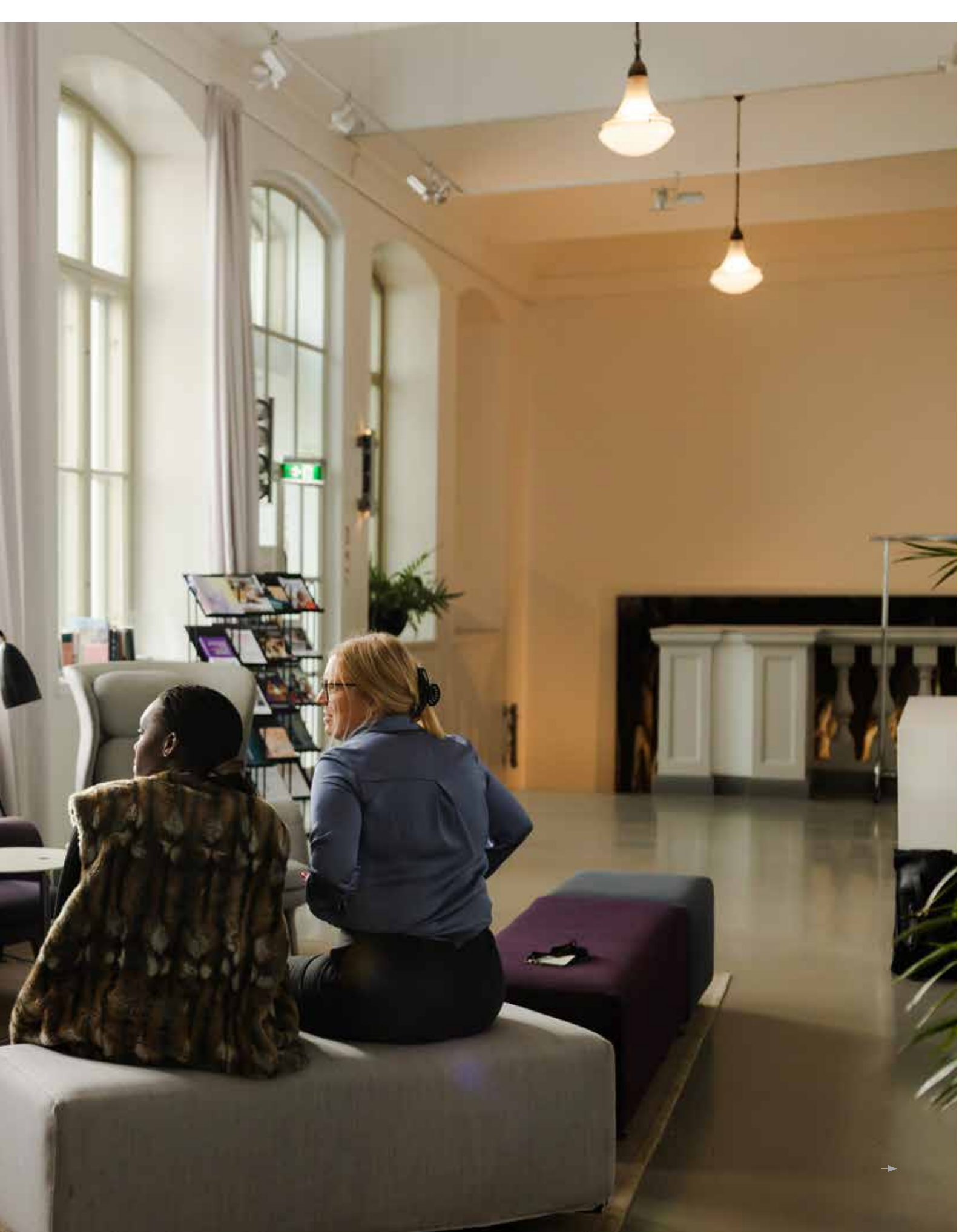
*Många ideella organisationer är nu i en orienteringsfas
där de letar efter nya former för engagemang.*

*Hur kan engagemanget se ut i framtiden när yngre
generationer vill engagera sig på egna villkor?*

*Vi bjuder på trendspaning med proffsen
Silvia Kakembo och Ofelia Daun.*

Text Hanna Rundell ~ Foto Marie Lillhannus

Formerna för ideellt engagemang behöver se annorlunda ut för att locka yngre generationer, säger Silvia Kakembo och Ofelia Daun från kommunikations- och PR-byrån Arena Opinion.

Silvia Kakembo och Ofelia Daun från PR- och kommunikationsbyrån Arena Opinion har specialiserat sig på att hjälpa ideella organisationer att nå ut och lyckas med allt från strategi till förändringsarbete och medlemsvärvning.

I början av november kom de från Stockholm för att delta i SFV:s seminarium *Mera – flera – starkare. Framtidssäkra det ideella engagemanget* i SFV-huset G18 i Helsingfors.

Då Kakembo och Daun läste seminariets deltagarlista imponerades de över utbudet av finlandssvenska föreningar och deras långa anor.

– Varför har vi ingen Folkhälsan- eller Martha-organisation i Sverige?

SE PÅ GENERATIONSTRENDERNA. Mycket tyder på att nutids- och framtids-

människan fortfarande vill vara ideellt aktiv. Organisationerna behöver bara tänka lite utanför boxen för att säkra engagemanget också i framtiden.

Kakembo och Daun har samlat erfarenhet av organisationer de jobbat med och iakttagit trender i hur människor engagerar sig ideellt.

– Alla är överens om att formerna för engagemanget kommer att se annorlunda ut, säger Kakembo.

De pekar på generationstrenderna som visar på en skillnad i engagemangslusten hos millennials, även kallade generation Y, och generation Z. Millennials (födda 1980–95) vill skapa förändring och är öppna för att lägga ner sin tid på frågor de bryr sig om, skänka pengar, delta i namninsamlingar och engagera sig i online-aktivism genom spridning på sina egna sociala medier. Generation Z (födda 1996–2012) däremot, är mer

individuellt engagerade, kopplat till deras egna intressen. De har ett tidsbegränsat engagemang för en viss sakfråga och ett traditionellt långvarigt engagemang intresserar dem inte lika mycket.

– De vet kanske inte ens vad en förening är! säger Silvia Kakembo.

Vill man locka nya yngre krafter, mår man också bra av att fungera över sin struktur.

– I historien skedde det ideella engagemanget främst i föreningsstyrelser dit man valde in engagerade personer som höll möte varannan tisdag. För generation Z blir det för hög tröskel. Är det här den bästa formen för engagemang idag? Människors förhållningssätt till varandra har delvis förändrats, alla känner inte tillit till att hierarkin vet vad som är bäst för helheten. Idag vill många engagera sig på sina egna villkor.

Man behöver hitta friare former där man kan engagera sig, kanske kopplat till en sakfråga eller ett intresse. Allt fler organisationer försöker forma olika typer av kommittéer eller fokusgrupper för att fånga upp engagerade personer och låta dem driva en fråga snarare än sitta i en styrelse.

Många kan lockas av att göra påverkansarbete genom en organisation som med över hundra år i ryggen kan säga saker med en större trovärdighet än om man opererar själv.

SÄNK TRÖSKLARN. Det lönar sig att som organisation fundera igenom vad ett ideellt åtagande innebär för de engagerade – hur mycket de behöver förbinda sig till.

De som älskar sin förening lägger gärna ner tjugo timmar i veckan på sitt engagemang, men innan man nått dit ska man inte behöva känna att man lovat det ideella all sin tid. Man ska inte behöva

vara rädd att framstå som en dålig person när livspusslet förändras och man inte hinner med. Därför behöver man sänka trösklarna och också erbjuda väldigt enkla former av engagemang för alla dem som har ens ett litet spirande intresse. Former där det räcker att bara dyka upp en gång i månaden eller till exempel svara på frågor om ett ämne som man kan något om på ett chattforum.

Försök möta gruppens grundläggande behov och naturliga beteenden istället för att försöka pressa in dem i era existerande former.

Paketera några superenkla uppdrag med uppgifter som redan finns i er förening. Tänk – vad är ert enklaste koncept man

kan komma med på och bidra till? Typ informera om er verksamhet och dela ut flygblad i något centrum en lördag mellan 11 och 13, säger Kakembo.

– Det lustfyllda är viktigt också när man etablerar en kontakt. Aktiviteten i sig är inte så viktig utan att man gör det i andan av föreningen, säger Daun.

Organisationerna behöver också kunna erbjuda både digitala och analoga sätt att engagera sig.

Vill man värva nya medlemmar gäller det förstås att göra sin målgruppsanalys. Vilka är målgruppens vanor och preferenser – vilka frågor intresserar dem?

– Försök möta gruppens grundläggande behov och naturliga beteenden istället för att försöka pressa in dem i era existerande former, säger Daun.

Representation är också oerhört viktigt i försöken att nå nya målgrupper.

– Locka in representanter för målgruppen i styrelsen, som instruktörer eller på andra synliga positioner.

Silvia Kakembo

- Byråchef på PR- och kommunikationsbyrån Arena Opinion. Arbetar bland annat med att hjälpa ideella organisationer att nå ut med sitt budskap oavsett om det handlar om att påverka opinionen eller locka fler medlemmar.
- Styrelsemedlem i Läkarmissionen. Aktiv i spökbollsörening.

Ofelia Daun

- Organisationsstrateg på Arena Opinion. Har mångårig erfarenhet som affärs- och organisationsutvecklare och har specialiserat sig på civilsamhället. Arbetar med att stötta organisationer med engagemangsformer, organisationsstrategi, förändringsledning, medlemsvärkning och medlemsutveckling.
- Ordförande och paddlingsinstruktör för Sveriges största kajakörening. Medlem i bostadsrättsföreningens styrelse.

Hur framtidssäkra organisationen

Silvias och Ofelias fem bästa tips

- 1. Hitta tillbaka till visionen ni hade vid starten.** I speciellt äldre organisationer drunknar verksamheten lätt i tungrovt maskineri och tappar sitt grundsyfte eller sin vison. Var är ni nu och var ska ni vara 2035?
- 2. Sänk trösklarna för engagemanget och öka nyttan av medlemskapet.** Den som vill engagera sig väger kostnaderna för att engagera sig gentemot nyttorna med engagemanget. Hur kan vi i vår organisation sänka kostnaderna – i form av tid, energi och pengar – och öka nyttorna?
- 3. Uppfinn nya former för engagemang som utgår från individens intresse.** Lär känna din målgrupp, deras behov, vanor och intressen. Vilka frågor brinner de för? Hur kan vi testa nya former som passar dem? Engagemang kan ske både digitalt och analogt.
- 4. Gör systematisk experimentering för att nå nya medlemmar.** Anta ett agilt angreppssätt och våga testa nya former för engagemang för att se hur många som vill delta. Ta fram hypoteser, prioritera en hypotes, experimentera, lär er, förkasta och börja om. Våga testa och våga misslyckas!
- 5. Få fler att känna sig välkomna.** Tänk på representation gällande kön, hudfärg, ålder, klass, storstad/landsbygd, sexuell läggning, könsöverskridande uttryck, funktionsvariation och tro. Hur ser en rimlig fördelning av makt, positioner och roller ut inom organisationen?

Kommunikationsproffsen Silvia Kakembo och Ofelia Daun inspirerade workshop-deltagarna under seminariet Mera – flera – starkare i SFV-huset G18 i november.

Vi talar ofta om att "vi borde" göra det ena eller det andra för att det står i verksamhetsplanen. Det är bra att istället högt fråga om det är någon som vill göra det här.

KORTARE PROTOKOLL I STYRELSEN.

Styrelserna kommer knappast att försvinna någonstans, men styrelsearbetet har god chans att bli mindre tungrott med kortare mötesprotokoll om man ser över hierarkin och vågar fördela ansvaret. Styrelsens främsta uppgift borde vara att engagera och entusiasmera andra, facilitera och hålla lite koll på den övergripande strategin och styrningen.

– Det är bra att plocka bort många operativa uppdrag från styrelsen. Alla behöver inte delta i processen att skicka offerter för de nya träningsströjorna.

Beslutsprocesserna kan förenklas genom att man fördelar ansvaret och ger mandat, säger Daun.

Dessutom lönar det sig att standardisera det som är rimligt från centralorganisationen, om det finns en sådan.

– Det är en balansgång som handlar att erbjuda stöd men ändå ge frihet, säger Daun.

REALISM OCH LUST.

Eldsjälar brinner ofta av iver och det är inte ovanligt att föreningsstyrelsen i stundens hetta skriver en ambitiös verksamhetsplan som sedan blir svår att förverkliga.

– Vi talar ofta om att "vi borde" göra det ena eller det andra för att det står i verksamhetsplanen. Det är bra att istället högt fråga om det är någon som vill göra det här. Vill ingen i rummet och känner man heller ingen annan som vill borde man strunta i det. Arbetet ska vara lustfyllt, säger Daun.

– Borde-tanken hör inte sällan ihop med tankegångarna från då föreningen grundades och den gamla människans pliktänk. Styrelsearbetet är faktiskt ofta också roligt och relationerna och samhörigheten är en stor orsak till att många stannar kvar i det ideella engagemanget. Det händer att man ibland möts digitalt för att beta av, men det är oerhört viktigt att också träffas och hitta på roliga saker tillsammans, säger Kakembo. ■

Träbåt i skymningen

För många av oss är sinnebilderna av sommar, sol och skärgårdsliv att kajka runt i en liten roddbåt eller eka. Helst av trä, förstås, och lackad eller tjärad. Men hur märkligt det än låter finns det inte många kvar som kan den konsten, alltså att bygga en träbåt i traditionell stil. Ett kunnande som huvudsakligen traderats från far till son, och från mästare till lärling, genom att handgripligen bygga en sådan, utan ritningar och modeller.

Det har också tidigare, ungefär i hundra år, funnits skolor för ändamålet, men i dag har nästan alla försvunnit, både båtbyggnadslinjerna i våra folkhögskolor och den kompetensgivande yrkesutbildningen i våra yrkesskolor. Nyligen lades den sista yrkesutbildningen ner, den i Pargas inom ramen för det finska yrkesinstitutet Livia. Kvar finns endast två ställen där man inom den fria bildningen ordnar kurser i konsten att bygga eller reparera en träbåt: den kristliga folkhögskolan i Euraåminne och Kuggom Traditionscentrum i Pernå, nuvarande Lovisa. Den senare för vidare de stolta träbåtstraditionerna som sedan början av 1900-talet funnits vid folkhögskolan på Kuggom, tills den lades ner 2014.

Den långa historien på Kuggom gör att det fortfarande finns ett avsevärt kunnande, och dessutom ypperliga utrymmen tack vare den moderna båthall som hann uppföras medan folkhögskolan ännu fungerade. Det var till exempel här den berömda ketchen Daphne restaurerades, och nu finns att beskåda i Forum Marinum i Åbo. Det var också båtbyggare från Kuggom som deltog i byggandet av Österstjernen, en kopia av den gamla "Sverigebåten" från början av 1800-talet, och i restaureringen av galeasen Hoppet, som numera seglar i Estland.

Träbåtskurserna är fortfarande ryggraden i traditionscentrets verksamhet. Och de är populära, mycket tack vare Kuggoms goda rykte, men givetvis också för att dylika inte längre ordnas på annat håll. Kursverksamheten sker för närvarande formellt som en del av det lokala medborgarinstitutet, men förhoppningen är att om möjligt återfå rätten att ge yrkesutbildning på området, vilket skulle ge verksamheten en helt annan stabilitet.

Nu har man dessutom fått en fantastisk extra skjuts genom att den nordiska klinkbåtstraditionen av Unesco utsetts till en del av det immateriella världsarvet, en utnämning som säger något om hur unik traditionen är. Klinkbåten är nämligen faktiskt speciell just för Norden – tänk bara på vikingarna. En urgammal teknik som innebär att borden, alltså bräderna, ligger omlott på varandra, till skillnad från den yngre kravelltekniken, där borden läggs med kanterna mot varandra, med släta båtsidor som resultat.

Inspirerade av Unesco-utnämningen har man på Kuggom igångsatt ett projekt där man tar till vara och dokumenterar en uppsättning traditionella träbåtsmodeller, för att därigenom föra kunnandet vidare. Att klinkbåten nu är ett immateriellt kulturarv är utomordentligt, men minst lika viktigt är självfallet att också kunnandet ifråga om att bygga en sådan finns kvar. För det är tydligen med träbåten som med Minervas ugglor, att den flyger – eller snarare flyter – först i skymningen.

Thomas Rosenberg

ÄR SKRIFTSTÄLLARE OCH PUBLICIST, MED FRÅGOR GÄLLANDE FINLANDS-SVENSKHET OCH KULTUR SOM SPECIALITET.

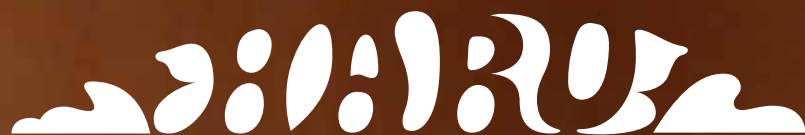

”

Träbåtskurserna är fortfarande ryggraden i traditionscentrets verksamhet.

A white heart-shaped fabric ornament, possibly a Swedish 'hjarta', is shown against a light brown wooden background. The heart is made of a textured fabric and has a red thread tied around its top edge. Embroidered in red thread on the front of the heart is the Swedish text 'Här finns bara smälla barn'.

Här finns bara
smälla barn

Här syns Haru som

ÄKTA VÄNLIGHET

Tack, hej och varsågod. Artighet och vänliga elever som öppnar dörren. I Smedsby-Böle skola sitter värdegrunden i ryggmärgen.

Text & Foto Sonja Finholm

I Smedsby-Böle skola i Korsholm har kollegiet länge jobbat med skolans värdegrund – vad ska skolan vara, hur bemöter vi varandra och hur kan vi utöver de pedagogiska elementen fylla barnens ryggsäck så att de är redo för nästa steg i livet?

Det här är stora frågor, men tack vare ett långsiktigt och målmedvetet arbete har skolan i dag en stabil värdegrund. Den senaste pusselbiten som gjorde att allt föll på plats är skolnätverket Haru.

– Haru är exakt det jag länge letat efter – en modell, eller snarare ett pedagogiskt grepp, som knyter ihop allt vi hittills jobbat fram och som erbjuder

ett material som passar oss perfekt. Det enda som inte finns med är mobbningsförebyggande arbete, men där kompletterar vi med Kiva-skola, säger **Nina Åström**.

Nina Åström är klasslärare och koordinator för skolans antimobbingsarbete. Det är hon som tillsammans med skolans rektor **Lena Sjöholm-Fahllund** implementerat Haru. Hon tar fram skolans läsårsschema, visar hur hon vävt ihop Haru-materialet med skolans egna rutiner och arbetssätt, och framträder en tydlig färdplan som lärarna i respektive klass dagligen följer. Här finns bland annat veckans övning, en årsklocka med märkes- och flaggdagar,

tips på högläsningböcker och länkar till skolans trivselenkäter. Haru bygger i stor utsträckning på läsning och Nina Åström är speciellt imponerad av boktipsen, som precis som resten av materialet är sammanställda av Haru-nätverkets koordinator **Annette Jansson**.

– Här finns många nya titlar, mycket finlandssvenskt och teman som alltid känns aktuella. Boktipsen sparar mycket tid, nu behöver jag inte längre lägga så mycket energi på att leta efter lämpliga böcker. Likadant är det med resten av arbetsmaterialet, det är högklassigt och gör min lärarvardag enklare och betydligt mer strukturerad, säger Nina Åström.

Även eleverna är involverade. Axel Nygård och de andra i skolans elevråd har nyligen uppdaterat affischen med rubriken Vardagsvänlighet.

– Här har vi skrivit ner allt sånt som vi tycker är viktigt, som att man ska låta alla vara med, hjälpa varandra och inte förstöra eller skräpa ner.

Själv är han till exempel alltid mån om att plocka upp godispapper och annat skräp på skolgården. Värdegrundsarbetet syns också konkret på andra sätt. Vid ingången till skolan finns stora skyltar med orden tack och hej, på klassrumsdörrarna finns klassvisa trivselregler och överallt i korridoren påminns man om vikten av att vara snäll. Här finns bara snälla barn, står det på ett tyghjärta på Nina Åströms dörr. Hon visar också en respektboll som på ett tydligt sätt åskådliggör vad respekt innebär och inom vilka ramar man ska hållas.

– Ibland när något går snett brukar vi tillsammans fundera på vad vi gjorde

Man ska låta alla vara med, hjälpa varandra och inte förstöra eller skräpa ner.

som fick oss att hamna utanför respektbollen och vad vi ska göra för att komma in tillbaka. Haru ger oss också redskap

för att förstå konsekvenserna av våra handlingar. Det här brukar jag lyfta fram ifall någon ifrågasätter vår modell. Även om de flesta ser fördelarna med vårt sätt att jobba finns det också de som säger att vi skapar en alldeles för skyddad miljö som gör att eleverna kan få problem när de går vidare till den betydligt tuffare miljön i högstadiet. Men undersökningar visar att våra elever anpassar sig bra och dessutom lyckas ta med sig det de lärt sig.

Tanken med Haru, som i Smedsby-Böle används parallellt med Kiva-skola, är att inget av programmen bara ska vara tillfälliga projekt eller enstaka lektioner, utan att principerna ska genomsyra den dagliga verksamheten. Och det tycks fungera. Ylva Nyman som går i klass ett säger att hon varje dag öppnar dörren åt andra, alltid säger hej och godmorgon och säger till när klasskompisarna börjar prata lite väl mycket under lektionerna.

Lena Sjöholm-Fahllund och Nina Åström beskriver Haru som ett komplett pussel som innefattar allt skolan behöver.

– Det kallas arbetsro, och betyder att vi låter andra jobba ifred. Då blir det mycket lugnare, säger hon.

Just nu finns ett tydligt hjälpfokus i hennes klass. En av eleverna har armen gipsad och klasskompisarna står i kö för att hjälpa till med allt från att bära rygg-säcken och knyta skosnören till att hjälpa till på rasterna.

– Jag brukar bära hans bricka i matsalen, för det kan man inte göra med bara en hand, säger Ylva Nyman.

Skolans välmående baseras på fyra olika delar som alla samverkar för att uppnå ett positivt klimat: Samarbete och kommunikation, demokrati och ansvarstagande, fysisk miljö och social miljö. Haru är grunden för den sociala miljön där målsättningen är att skapa trygga individer med god självkänsla. På köpet får man arbetsro och en fungerande dynamik både i klassrummen och i skolan överlag. Lena Sjöholm-Fahllund har

arbetat med de här frågorna ända sedan 1990-talet. Hon säger att många program kommit och gått och hon är medveten om att lärarna ständigt får nya impulser och arbetsuppgifter.

– Men det här är inte ytterligare en sak att göra, utan en modell som hjälper dig i den dagliga verksamheten. Haru erbjuder en färdig plan och en bra materialbank som underlättar vår vardag på många sätt. Men det gäller förstås att inte bara ha ett fint papper, utan att också göra det på riktigt.

Axel Nygård och hans kompis Erik Emaus funderar vad som skulle hända ifall alla helt enkelt bara var snälla hela tiden – kunde man då skippa alla affischer och trivselregler? Ganska snart kommer de fram till att det nog trots allt behövs påminnelser.

– Men jag tycker att vi gör det bra. I vår skola är det lätt att trivas, säger Axel Nygård. ■

”

Jag brukar bära hans bricka i matsalen, för det kan man inte göra med bara en hand.

Rektor Lena Sjöholm-Fahllund, klasslärare Nina Åström och eleverna Erik Emaus, Ylva Nyman och Axel Nygård intygar att Smedsby-Böle är en vänlig skola med hjärtat på rätt plats.

Vadå Haru?

Vad: Skolnätverket Haru stöder skolor i arbetet för en skoldag med meningsfullt arbete, god vilja, dialog, samsyn och en gemensam värdegrund.

Uppdrag: Att stärka barns och ungas utveckling till goda, harmoniska och trygga individer som vill bära gemensamt ansvar för ett hållbart samhälle, samt att ge eleverna möjligheter att utvecklas till den bästa versionen av sig själva.

Hur: Stärker elevernas socioemotionella färdigheter, empati och förmåga att kommunicera och samarbeta. Haru sammanför även aktörer och uppmanar till att dela kunskap och goda modeller. Deltagande skolor får tillgång till en materialbank, workshoppar, pedagogiska träffar och nyhetsbrev.

Mål: En välmående skola som präglas av öppenhet, delaktighet och personlig utveckling.

Ledord: Empati, samverkan, god vilja, öppenhet och nyfikenhet.

Värdegrund: Verksamheten är förankrad i en humanistisk människosyn, positiv pedagogik, positivt ledarskap, läroplanens mål för individens utveckling och de mångsidiga kompetenserna. Haru jobbar för ett tryggt och bejakande skolklimat, för ungas välbefinnande och möjligheter att hitta sig själva och sin egen potential.

Bakgrund: Skolnätverket Haru är ett samarbete mellan SFV och Moomin Characters. Nätverket fick namn av ön Klovharon, där **Tove Jansson** och **Tuulikki Pietilä** tillbringade sina somrar. Harus värdegrund är byggd på ön – som symbol för ett gott liv.

Läs mer på haruschoolnetwork.com

Smedsby-Böle skola

- Har detta läsår 263 elever, 24 lärare och 14 skolgångbiträden plus en handfull övrig personal.
- Verksamheten leds av rektor Lena Sjöholm-Fahllund.
- Skolans värdegrund handlar om att alla elever är unika och har rätt till en god undervisning. Centrala begrepp är humanitet, jämlikhet, demokrati, hållbar livsstil och utbildning. Skolan lyfter också fram kulturell mångfald som en rikedom, och här finns även kommunens förberedande undervisning för nyanlända.

Källa: www.korsholm.fi

Något vi vetat men glömt

Att läsa en bra roman flera gånger ger ofta en befriande känsla. Nu behöver man inte hålla reda på vad som händer hela tiden; man kan vila i språket, i författarens sätt att bygga upp berättelsen.

Vi talar lite obestämt om att vissa verk är klassiker, en stämpel som snarast tycks avskräcka läsare, fångade av nuets hektiska puls. Men för att en bok är gammal betyder det inte automatiskt att den är tråkig! Jag kan i princip läsa verk av Thomas Mann, Selma Lagerlöf eller Pär Lagerkvist hur många gånger som helst och alltid finna nya aspekter på vår gåtfulla existens.

Olof Lagercrantz, från mitten av 1900-talet Sveriges ledande kritiker, ägnade åtskilliga år åt historiens största författare. Han lät sig sjunka in i deras värld, samtalade med dem och formulerade sina intryck i en rad biografier: Dante, Strindberg, James Joyce, Marcel Proust, Stig Dagerman. Det är märkliga texter, en sorts litterära reningsbad som jag varmt rekommenderar. Lagercrantz skrev dessutom den vackraste svenska jag vet. ”När litteraturen är som bäst tycker vi oss plötsligt minnas något viktigt som vi vetat men glömt”, heter det i *Om konsten att läsa och skriva* (1985).

På samma sätt är det med filmer. Hela mitt liv har jag oemotståndligt dragits till biosalongens mörker – och precis som när det gäller böcker använder jag mig ofta av upprepningens magi. Redan som tonåring kunde jag kväll efter kväll se filmer av Ingmar Bergman, som till all lycka brukade visas på någon av de båda biografier som då fanns i Mariehamn. *Persona* med dess ansikten som flyter samman var en så genomträngande upplevelse att jag flera dagar gick omkring som i trans. Kanske är det den känslan jag hela tiden söker, både när det gäller litteratur och film?

Att hitta tillbaka till den ursprungliga förnimmelsen av tillit, av att vistas i konsten som i ett tryggt rum, är en stund av nåd. Och just så har jag upplevt Martin Scorseses film *The Killers of the Flower Moon*, den 81-årige regissörens nya mästerverk. Det är en skakande berättelse om hur amerikansk ursprungsbefolkning utrotades av den vite mannen så sent som på 1920-talet. Scenen är staden Fairfax i Oklahoma, som styrs enligt egna lagar. Genom oljefyndigheter blir osakefolket rikt, men inflyttarna går medvetet in för att göra stammens liv så kort som möjligt. Den stolta osakekvinnan Mollie, fantastiskt fint spelad av Lily Gladstone, står för det sant mänskliga i denna mörka tid, där Robert De Niros godsägare är urtypen för den depraverade girigboken och Leonardo DiCaprio gör sitt livs roll som den lite korkade killen, som vill gott men gör allt fel.

Filmen är tre och en halv timme lång, men jag vill inte missa en sekund. Varje scen är genomarbetad in i minsta detalj, varje bildsekvens har sin plats i helheten.

Om jag har sett den på nytt? Givetvis, flera gånger! Timmarna flyter förbi, du märker det knappt, du lever mitt inne i konstverket. I bilderna, i orden.

Det är konstens mirakel. För ett ögonblick tror du trots allt på drömmen om fred och försoning.

.....
Gustaf Widén

ÄR JOURNALIST OCH FÖRFATTARE
.....

”

När litteraturen
är som bäst
tycker vi oss
plötsligt minnas
något viktigt
som vi vetat
men glömt.

Här väcks experiment- lustan

Text & Foto *Sonja Finhom*

Bubblande sodafontäner, pH-test och vaniljdoftande läppbalsam. För första gången ordnas Barnens Akademi i Vasa och under verkstäderna får deltagarna experimentera på riktigt. Alfons Gillberg håller försiktigt ner lite rödkålssaft i en behållare med matsoda. Han rör om och sakta färgas vätskan alldeles klarblå.

Det här betyder att matsoda är basisk, förklarar läraren **Annika Norrgård**, som leder verkstaden Den vackra kemin.

Kemiverkstaden är en del av Barnens Akademi där deltagarna den här lördagen får experimentera på temat kökets kemi – med hjälp av vanliga grejer som finns hemma i skafferiet tillverkar de egna läppbalsam och lär sig mer om

pH-värde. Kemilektionen är en av fem olika naturvetenskapliga verkstäder som detta läsår ordnas i Vasa. Intresset har varit stort och platserna fylldes snabbt.

– Det är roligt att få experimentera med olika saker och att få jobba i ett riktigt laboratorium, säger **Alfons Gillberg** som drömmer om att bli uppfinnare.

– Jag skulle vilja uppfinna en automatisk matningsmaskin åt kaniner och en slags manick som skrämmer fåglar, säger han.

Förutom matsodan får han och kompisarna **Vincent Mäkinen** och **Victor Konwalj** också testa pH-värdet i diskmedel, duschtvål och vanligt salt. Snart har behållarna förvandlats till en färggrann palett.

Barnens Akademi handlar om att väcka intresset för naturvetenskapliga ämnen och låta barnen experimentera i en trygg miljö, men också att skapa en förståelse för vardagliga saker och

Alfons Gilberg visar läppbalsamet som han och hans kompisar tillverkat.

Victor Konwalj, Vincent Mäkinen och Alfons Gillberg trivs i kemilabbet.

Moa Österberg med en bägare rödkålssaft.

en nyfikenhet på vad man göra med naturliga ingredienser och hur man kan blanda olika ämnen för att få ett nytt.

Innan de börjar får alla ta på sig vita labbrockar och skyddsglasögon, medan Annika Norrgård och hennes kollega, klasslärarstuderande **Elin Mårtensson** förklarar vilka regler som gäller i laboratoriet och visar var brandsläckaren och nödduschen finns. På plats är också "akademifarmor" **Kristina Stenros** som

Så här fina färger blev det i pH-testet.

Annika Norrgård visar vad som händer med en vanlig godisgummibjörn som får ligga i vatten i några timmar. Den sväller och blir mer än dubbelt så stor, vilket förklarar varför vi ibland kan få ont i magen om vi äter för mycket godis.

hjälp till under verkstäderna. Många av deltagarna har varit med i tidigare verkstäder och har bra koll på reglerna. I en kemisal får man till exempel aldrig smaka på något, eftersom man inte vet vad annat som tidigare funnits i samma kärl.

– Men i dag gör vi ett litet undantag, vi ska nämligen tillverka egna läppbalsam och till det har vi nya, rena burkar. Och balsamet får man ju ha på sina läppar, säger Annika Norrgård.

Alfons och hans kompisar väljer att göra ett med vaniljsmak. För att få en fin färg blandar de i små bitar av ett mörkbrunt läppstift.

– Det smakar ju nästan som choklad, säger Victor Konwalj när han testar den stelade massan.

– Kemi handlar om att ha en hypotes som man testar genom att experimentera. Ibland går det precis som man tänkt, och ibland helt tvärtom, och därför är det så spännande, säger Annika Norrgård.

Innan dagens lektion är slut bjuds deltagarna på en överraskning. Elin Mårtensson håller ättika och rödkålssaft i en behållare och fyller på med matsoda. Efter några sekunder blir blandningen som en bubblande vulkan och den lilafärgade vätskan rinner ut över bänken.

Alfons, Vincent och Viktor funderar om det manne finns matsoda hemma i köket. Experimentlustan är väckt. ■

Barnens akademi

Vad: Naturvetenskapliga verkstäder för barn i lågstadieåldern.

Hur: Barnen får experimentera i riktiga laboratorier under övervakning av lärare och universitetsstuderande.

Var: Detta läsår ordnas sammanlagt 13 verkstäder i Helsingfors och i Vasa.

Syfte: Att öka intresset för naturvetenskapliga ämnen.

Arrangör: Svenska folkskolans vänner i samarbete med Åbo Akademi's resurscenter Skolresurs (ett resurscenter för matematik, naturvetenskap och teknik).

Är du intresserad? [På \[sfv.fi/sv/bidrag/utbildning/barnsakademi/\]\(https://pa.sfv.fi/sv/bidrag/utbildning/barnsakademi/\)](https://pa.sfv.fi/sv/bidrag/utbildning/barnsakademi/) kan du läsa mer om verkstäderna och anmäla dig – ifall det finns lediga platser.

Med hjälp av Vännerna

SFV:s mål: Jämlik utbildning.

Beviljat ändamål: För arrangerandet av tvärvetenskapliga verkstäder för barn i åldern 7–12 år. Verkstäderna hålls i huvudstadsregionen och i Vasa.

Bidragmottagare: Åbo Akademi/Skolresurs

Beviljat belopp: 30 000 euro

Tidsperiod: 09/23–04/24

Förväntat resultat: Ökat intresse för vetenskap, högre studiemotivation och stärkt social tillhörighet bland barn som gillar kognitiva utmaningar.

Som lärare måste du förstå det som hindrar elevens inlärnin

Text *Malin Wikström*

Maria Sundblom-Lindberg och Mikaela Albäck åker runt i Svenskfinland och fortbildar lärare i neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. – Det krävs baskunskaper för att kunna identifiera problematiken och för att kunna hjälpa på rätt sätt.

Egentligen skulle det bli något helt annat än en lärarfortbildning om NPF-problematik, alltså neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. **Maria Sundblom-Lindberg**, familjeterapeut och lösningsinriktad NPF-coach, och **Mikaela Albäck** började jobba med en kartläggning om vårdstigar och vårdutbudet av tjänster i Svenskfinland. Det här gjorde de med hjälp av ett bidrag från Brita Maria Renlunds stiftelse. De har båda personlig erfarenhet av barn med NPF-diagnoser.

Mikaela Albäck är ICF-certifierad coach och mental tränare, och har tidigare varit branschkoordinator och lärare inom andra stadets utbildning. Hon har lång erfarenhet av projektarbete medan Maria Sundblom-Lindberg beskriver sig själv mer som en innovatör och innehållsmänniska. Tillsammans kartlade de fältet och intervjuade 60 olika aktörer, bland andra lärare, psykologer, läkare, politiker och föräldrar.

– Vi kom fram till att den kommunala och den privata sidan inte kommunicerar med varandra, inte heller vården, skolan och hemmet. Vi såg också att det saknas många grundläggande strukturer i Svenskfinland, och att vårdstigarna är omöjliga, särskilt på svenska. Det finns mycket att göra för att förändra det här.

SLUTPRODUKTEN ÄR EN SKOLVIS HANDLINGSPLAN FÖR NPF. Efter att finansieringen för kartläggningen tog slut har Maria Sundblom-Lindberg och

Maria Sundblom-Lindberg är familjeterapeut och lösningsinriktad NPF-coach. Mikaela Ahlbäck är ICF-certifierad coach och mental tränare, som tidigare jobbat som branschkoordinator och lärare inom andra stadets utbildning. FOTO: PRIVAT.

Mikaela Ahlbäck fortsatt jobba på frivillig basis med lärarfortbildning. Tillsammans med två pilotskolor utarbetade de, med bidrag av SFV, en fortbildningshelhet med pedagogiskt stödmaterial för lärare.

– Efter en lyckad pilotfas bestämde vi

då att börja erbjuda NPF-fortbildningen till flera skolor. Det visade sig snart att det finns ett stort behov av en sådan, säger Maria Sundblom-Lindberg.

Fortbildningshelheten är inte projektbaserad eller stödd av någon fond, utan skolorna beställer fortbildningen. →

Bemötande är A och O när det gäller barn och unga med npf, säger Maria Sundblom-Lindberg och Mikaela Albäck. – Om eleverna hela tiden mörs av negativitet och felaktiga förväntningar går motivationen ner mycket snabbare än med neurotypiska elever. Om eleven är omotiverad är det förstås svårt att lära sig och att trivas i skolan. FOTO: PRIVAT.

– Den innehåller föreläsningar och övningar och är indelad i moduler. Slutprodukten är att alla skolor gör en NPF-handlingsplan som de själva är med och jobbar fram. Målet är att åtminstone på grundläggande nivå sammanföra skolan, hemmet och vården, men det varierar lite hur det lyckas i olika kommuner, säger Mikaela Albäck.

BEMÖTANDET ÄR OTROLIGT VIKTIGT. Målet är inte bara att lärare deltar, utan gärna också elevvården. Fortbildningen är nischad till de högre klasserna och andra stadiets utbildning.

– Orsaken är att det specialpedagogiska kunnandet är så mycket starkare i de lägre klasserna. Däremot kommer utmaningarna ofta i högstadiet och på andra stadiet för den här gruppen elever. I och med att eleverna inte längre går i en klass, utan har många olika lärare och ständigt rör sig mellan olika klassrum är

”

Det är inte lätt att orka som pedagog, men vi tror att man med små medel kan få det att fungera bättre.

det olyckligt att kunnandet kring NPF går ner – men utmaningarna blir fler, säger Maria Sundblom-Lindberg.

Ämnesområdena som behandlas i fortbildningen är hjärnan, symptom, samsjuklighet, behandlingar, pedagogik och pedagogiska hjälpmedel i förhållande till stödåtgärder.

– Vi pratar också mycket kring bemötande, och har utvecklat en samtalsmodell för samtal med elever och studerande med adhd och deras föräldrar.

Just bemötandet av elever med NPF är A och O.

– Om de här eleverna eller studerandena hela tiden har bemötts av negativitet och felaktiga förväntningar, sjunker motivationen mycket snabbare än för neurotypiska elever. Det är ofta oro i de här klasserna med elever med NPF, och det är inte lätt att undervisa där om du som lärare inte har kunskap. Det är inte lätt att orka som pedagog, men vi tror att man med små medel kan få det att fungera bättre, säger Mikaela Albäck.

FOKUS PÅ KOLLEGIALT LÄRANDE OCH LÄRARNAS ORK. Också olika roller tas upp i fortbildningen – lärarens, hemmets och elevens roll.

– Vi pratar om hur man får till ett lyckat samarbete. Många gånger har elever med NPF också föräldrar med NPF. Lärarens kommunikation måste då vara kort, varm och tydlig. Många lärare upplever att kontakten till föräldrarna är svår.

– Det är viktigt att få in en samsyn och en tydlig strategi så att man inte måste uppfinna hjulet på nytt för varje barn. Det behövs ett konkret stöd för läraren, som kan tas fram vid misstanke om NPF. En inplastad A4:a i katedern med en lista i prioritetsordning på vad man ska göra, säger Maria Sundblom-Lindberg.

En målsättning är också att det efter fortbildningen ska finnas ett NPF-team i skolan.

– Det vill säga sådana personer som har kunnande, för att de kanske har egna barn eller är intresserade. De kan bli ett kollegialt stöd för andra. Det som är viktigt för oss är att det här inte stannar vid en enstaka fortbildning, utan att det här ska implementeras i det pedagogiska arbetet och i elevvården.

I vissa av skolorna är det obligatoriskt att gå fortbildningen, medan det i andra är frivilligt. Kunskapsnivån varierar också väldigt mycket mellan olika lärare.

– De behöver verktyg i vardagen. Vi fokuserar också på lärarens egen ork, och på det kollegiala stödet. Ett mål är att ledningen i skolan ska inse att det är en fördel att ha ett NPF-team i skolan, säger Mikaela Albäck.

ÖKAD KUNSKAP MOTVERKAR UTMATTNING. Utmattning är vanligt, både hos den som har en NPF-diagnos, hos föräldrarna och pedagogen, konstaterar Maria Sundblom-Lindberg.

– Risken för utmattning är jättestor när man har adhd eller add, eftersom man hela tiden måste kompensera. Det vi kan göra just nu är att öka kunnandet hos pedagogerna. Då kan de också i sin tur stödja föräldrarna bättre. Om kunnandet ökar minskar utmattningen på många nivåer.

Maria Sundblom-Lindberg poängterar att tidiga insatser krävs.

– Ju tidigare man får diagnosen, desto bättre. Men vi har en hel generation, speciellt flickor, som inte har blivit diagnostiserad. Senast på andra stadiet,

i gymnasiet eller yrkesutbildningen, börjar det här märkas.

– Det innebär att man har gått genom hela grundskolan utan att kunna förstå sig själv eller bli förstådd, och på det sättet underpresterar man. Då finns risken att man istället utvecklar psykisk ohälsa och samsjuklighet.

Ett mål är att ledningen i skolan ska inse att det är en fördel att ha ett NPF-team i skolan.

Vad krävs för att få en förändring till stånd? – Det behövs ökat kunnande på alla nivåer, men det behövs också mer resurser. Att det nu dras in pengar från välfärdsområdena, till exempel när det gäller kuratorer, eller dem som jobbar på vårdsidan – det är jätteproblematiskt, säger Mikaela Albäck.

LÄROPLANEN OCH UTBILDNINGEN BORDE FÖRÄNDRAS. – Den nuvarande läroplanen i grundskolan har mål som inte går ihop med en elev med NPF. Hjärnan är ännu inte utvecklad för självständigt lärande och förmåga att filtrera ut det väsentliga. Det här gäller både neurotypiska och NPF-unga.

Maria Sundblom-Lindberg konstaterar att det krävs självledarskap i allt för tidig ålder.

– När man pratar om överdiagnostisering tänker jag så här: vi har blivit duktigare på att känna igen NPF, men vi har också fått en skola som har förändrats till att utmana exakt på de områden som

är de här elevernas svaga områden. När vi gick i skola för tjugo eller trettio år sedan såg inte skolan ut så här.

Hon menar att eleverna idag förväntas göra saker som tidigare hörde till ett annat stadium.

– Det som vi gjorde när vi studerade på universitet gör man idag på gymnasiet, och det som man gjorde i gymnasiet förr gör man nu på högstadiet. Men eleverna har inte förutsättningarna att klara det här utan problem.

Båda understryker att dagens skola och läroplan kräver hög exekutiv förmåga av barn och unga, något som är utmanande för dem som har adhd.

LÄR UT VÄLBEFINNANDE. Mikaela Albäck poängterar att de i sin fortbildning lyfter upp socioemotionell kompetens och välmående som en förutsättning för att elever ska lära sig och trivas. Hon påpekar samtidigt att skolan inte har ett ämne som lär ut självkännedom och välbefinnande.

– Här ingår hur en elev eller studerande jobbar med sin självkänsla och självförtroende, men också hur man varvar ner och vad livsfärdigheter går ut på. Det skulle vara så viktigt att ta in det här i skolan. Nu ligger fokus i allt för hög grad på faktakunskap och prestation.

De som har gått fortbildningen har välkomnat den.

– Vi har haft jättefina diskussioner med dem som vi har inlett fortbildningen med. Vi har startat upp med ganska många skolor och har hållit den första modulen på flera ställen. Lärarna sitter på bra undervisningstips och stor erfarenhet, och de lär också oss. Vi försöker hela tiden utvecklas och bli bättre på det vi gör, säger Mikaela Albäck. ■

Artikeln har publicerats på Lärorikt, SFV:s webbplats för dig som är intresserad av pedagogik och lärande och som vill följa med vad som händer på fältet.

LÄRORIKT

Maria Ekenhills sju nycklar öppnar läsmotståndarens bok

Text Sebastian Dahlström

Barn och unga läser allt mindre, och många lärare står handfallna. Hur kan man hjälpa de elever som tycks avsky att läsa böcker? Maria Ekenhill vid Stockholms universitet har identifierat sju didaktiska nycklar för att låsa upp läsintresset – även hos barn med läsmotstånd.

När skolklassen besöker biblioteket blir skillnaderna tydliga. Klassens bokslukare dyker genast in i nya och intressanta böcker. De elever som inte är särskilt förtjusta i läsning bläddrar istället slentrianmässigt i Guinness rekordbok eller någon bok med kartor och flaggor – ofta samma bok som de tittade i under det senaste biblioteksbesöket.

– Många lärare känner igen den här situationen – och känslan av villrådighet. De här eleverna har inte startat sin läsprocess på riktigt. Att locka fram läslusten hos dem kan kännas övermäktigt.

Det säger Maria Ekenhill som är adjungerad lärare vid Stockholms universitet. Hon arbetar som föreläsare och utbildare för lärare och speciallärare – men också med att konkret hjälpa barn som har ett läsmotstånd. Det här gör hon bland annat tillsammans med sin hund, Aston, utbildad på Svenska terapihundskolan.

– Om de här eleverna inte får hjälp hamnar de lätt i en negativ spiral. I takt med att de läser allt mindre minskar också deras intresse för läsning. Över tid kan skillnaderna inom en skolklass bli stora.

Bokslukarna konsumerar mera och mera text, medan läsmotståndarna sjunker ner i en allt djupare litterär och språklig fattigdom.

FOTO: SAARA FERNSTRÖM

Om de här eleverna inte får hjälp hamnar de lätt i en negativ spiral.

ETT MAGISKT ÖGONBLICK. Didaktisk forskning om läsning har länge fokuserat på den mer tekniska sidan av läskunnighet. Det som inte fått lika stor uppmärksamhet är hur man väcker och uppehåller skolelevs läsintresse och hur läsengagemang kan skapas.

Den här luckan vill Maria Ekenhill fylla. Hon har identifierat sju didaktiska nycklar som fungerar som konkreta verktyg för att göra läsandet mer angeläget (se faktarutan).

– Häromdagen träffade jag en pojke som hade stora utmaningar med att läsa.

Men tillsammans hittade vi en bok på biblioteket, om en hund som heter Ruff.

Det var en ganska stark, hemsk och sorglig berättelse om en hund som blir missförstådd och ska skjutas.

– Vi pratade om boken, tittade på pärmen, läste första kapitlet tillsammans – och plötsligt sa pojken att han måste få ta boken med sig hem.

Maria Ekenhill beskriver det som ett magiskt ögonblick, när någon som länge känt ett starkt läsmotstånd plötsligt gör en helomvändning och hittar läsglädjen.

– Något i vårt möte slog an en sträng hos den här pojken. Samma dag fick jag ett sms från hans mamma – hon berättade att han redan läst ut hela boken om hunden Ruff.

ANGELÄGENHET I STÄLLET FÖR LÄSLUST.

En bra startpunkt för lärare som vill väcka sina elevers läsintresse är att tänka i termer av angelägenhet framom exempelvis läslust.

– Att som lärare skapa läslust hos sina elever kan kännas omöjligt – men varje text kan göras åtminstone en aning mer angelägen. Att ge eleverna en orsak att läsa texten kan göra stor skillnad.

Avgörande är också att avsätta tillräckligt med tid för att läsa och reflektera kring texterna. Dels behövs lektionstid för att läsa, både högt och tyst, men också tid för att i klassrummet tillsammans diskutera de texter man läst.

FOTO: SEBASTIAN DAHLSTRÖM

– Om en elev blir ensam med en svår-förståelig text är det lätt hänt att eleven ger upp. Men genom en öppen diskussion, utan rätta eller felaktiga svar där alla kan känna sig delaktiga, skapas ett engagemang kring texten, säger Ekenhill.

Enligt samma princip gäller det att aldrig fördöma de böcker som eleverna själva väljer. Läraren gör gott i att i stället vara nyfiken, vägledande och intresserad.

– Om läraren tar elevernas bokval på allvar så kommer eleverna också att ta sin egen och sina klasskamraters böcker på allvar.

RÄTT FRÅGOR VÄCKER KÄNSLOR. Tid krävs också för att eleverna ska hinna möta en text på djupet. Ofta är det de känslomässigt engagerande texterna som bryter isen hos de elever som kämpar med ett läsmotstånd.

– Det gäller att hitta de texter som berör, och att lägga tid på att öppna upp dem på djupet.

Här är lärarens förmåga att ställa rätt frågor av största vikt. Det gäller att vara väl förberedd.

– Ett praktiskt tips är att formulera om kapitlens rubriker till frågor, eller att fundera på hur berättelsen hade sett ut utan en av huvudkaraktärerna. Man kan också spegla läsningen genom andra sinnen: hur hade boken låtit om den var musik?

Det gäller att hitta de texter som berör, och att lägga tid på att öppna upp dem på djupet.

NYCKLAR SOM ÖPPNAR OCH NYCKLAR SOM LÅSER. Alla didaktiska nycklar bottnar i en gemensam nämnare: lärarens eget läsintresse.

– Det blir givetvis en stor utmaning att inspirera sina elever till läsning om man själv inte är intresserad av att läsa. →

Maria Ekenhill

- **Läser just nu:** Lyssnar på **Pascal Engmans Bestseller**, läser *Vitsippor och pissrättor* av **Oskar Kroon** och *Hundmanuskripten* av **Fosse** i bokformat.
- **Bästa läsminne:** Finns så många... *Barn 312* var en "entry point text" för mig. *Den store Gatsby* och *In cold blood* har också betytt och satt spår. Nu på senare tid har *Bränn alla mina brev* (**Schulman**) och **Sara Gordans** starka berättelse *Natten* kommit att bli ett par av många bli läsminnen.
- **En bok som lämpar sig för barn** som kämpar med läsning: En text som berör och väcker starka känslor. Kan vara en kortare novell eller ett längre verk. Svårt att säga någon specifik titel.
- **En bok jag kan rekommendera till alla:** Vill att alla läser **Tove Janssons** *Det osynliga barnet*, **Astrid Lindgrens** *Mio min Mio*, **Barbro Lindgrens** *Sagan om den lilla farbrorn* och **Antoine de Saint-Exupérys** *Den lille prinsen*.

Under lässeminariet Hundra vägar till Hundra dagar hemma i SFV-huset G18 i Helsingfors 15.11 medverkade förutom Maria Ekenhill även författaren Matilda Gyllenberg. Hon berättade hur boken *Hundra dagar hemma* blev till och delade också med sig av tidiga och betydelsefulla läsminnen.

” Böcker är som speglar där läsaren ser sitt eget liv reflekteras på sidorna.

Maria Ekenhill efterlyser mera gemensam läsning också inom lärarkollegierna.

– Lärare måste vara läsande förebilder för sina elever. Många av elevernas problem kunde avhjälpas om vi som lärare gav oss själva mera tid att läsa.

I värsta fall kan en lärare som själv saknar ett läsintresse hindra sina elever från att upptäcka glädjen med läsning. Precis som didaktiska nycklar som öppnar läsläs finns det också nycklar som sluter dem, och som lärare bör man fråga sig själv om skolan möjliggör eller hindrar elevernas läsintresse.

– Att som lärare slentrianmässigt ställa frågor man själv kanske inte reflekterat över gör att det blir omöjligt för eleverna att nå texten på djupet. Då handlar allt enbart om den mekaniska läsförståelsen.

– En elev som enbart läst mekaniskt under flera år ser knappast poängen och värdet av med att läsa överhuvudtaget.

SPEGLAR, FÖNSTER OCH SKJUTDÖRRAR AV GLAS. Maria Ekenhill beskriver vår upplevelse av litteratur genom metaforen “Mirrors, Windows, and Sliding Glass Doors”, ursprungligen myntad av den amerikanska barnlitteraturforskaren Rudine Sims Bishop.

– Böcker är som speglar där läsaren ser sitt eget liv reflekteras på sidorna. Böcker är som fönster där läsaren får ta del av en verklighet som skiljer sig från den egna. Och genom att kliva igenom de skjutdörrar av glas som böcker kan öppna för oss får läsaren vara delaktig i den värld där historien utspelar sig.

– Lärarens uppgift är att hjälpa eleverna att ta klivet genom dessa skjutdörrar. ■

Väck dina elevers intresse för läsning genom följande 7 didaktiska nycklar:

Nyckel 1: Att göra läsandet angeläget

Framställ texterna så att de är möjligast angelägna för eleverna. Det gör man bäst genom att koppla elevernas egna erfarenheter och intressen till innehållet i texten. Att väcka läslusten hos en elev kan kännas som en omöjlig uppgift, men varje text kan ändå göras lite mer angelägen.

Nyckel 2: Att bli känslomässigt berörd

Läsintresset väcks genom ett emotionellt engagemang. Att välja texter som anspelar på starka känslor kan vara särskilt effektivt för att väcka läsintresset hos elever som vanligtvis är motvilliga till läsning.

Nyckel 3: Tillsammans

Skapa förutsättningar för ett gemensamt möte kring läsningen, genom öppna diskussioner i klassrummet. Uppmuntra alla elever att dela med sig av sina tankar.

Nyckel 4: Konsten att ställa frågor

Som lärare är det viktigt att utveckla förmågan att ställa öppna och engagerande frågor för att stimulera elevernas intresse och engagemang i läsningen. Kontrafaktiska frågor av typen “Vad skulle hända om X inte hade varit Y” brukar väcka engagemang.

Nyckel 5: Empatisk nyfikenhet gentemot elevens val

Genom att förhålla sig nyfiskt och empatiskt, snarare än dömande, till elevernas val av böcker och texter skapar läraren ett läsförande klimat som tar elevernas intressen på allvar och uppmuntrar dem att utforska och utveckla sin läsförmåga.

Nyckel 6: Tid och tillgänglighet

Läsning kräver tid. Avsätt dagligen tid för läsning i klassen, och se till att intressanta böcker är lättillgängliga för eleverna.

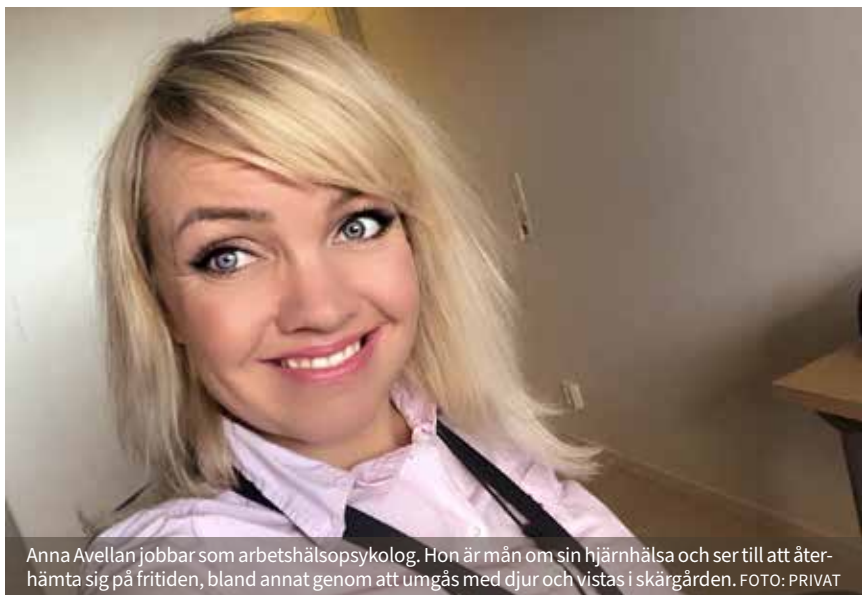
Nyckel 7: Utveckling i mötet med det svåra

Som lärare gäller det att kontinuerligt utveckla och utvärdera sin undervisning, både genom självreflektion och elevfeedback. De mest utmanande situationerna i klassrummet ger störst potential till utveckling. Det är i de didaktiskt utmanande grupperna som lärarens yrkeskompetens ställs på sin spets.

Kraven på jobb och studier är högre än någonsin tidigare

Text *Malin Wikström*

Arbetshälsopsykologen Anna Avellan jobbar inom företagshälsovården och möter dagligen människor som är överbelastade. Hon har också själv tvingats fundera över sin hjärnhälsa efter att hon drabbades av en hjärnskada efter en olycka.

Anna Avellan jobbar som arbetshälsopsykolog. Hon är mån om sin hjärnhälsa och ser till att återhämta sig på fritiden, bland annat genom att umgås med djur och vistas i skärgården. FOTO: PRIVAT

I jobbet som klinisk arbetshälsopsykolog använder sig **Anna Avellan** ofta av kognitiv ergonomi med sina klienter. Det hjälper för att minska belastningen och främja hjärnhälsan, och det här är speciellt viktigt om man har ett krävande arbetsliv.

– Allt fler människor blir icke-arbetsföra i dagens arbetsvärld på grund av psykisk ohälsa, ofta på grund av utmattning. Arbetsrelaterad utmattning är i sig själv inte en diagnos i Finland, men det är ett tillstånd.

Kognitiv ergonomi handlar om hur vi kan göra saker och ting hjärnvänligt.

– Eftersom vi jobbar med vår hjärna dagligen behövs det också ergonomi för hur vi jobbar, inte bara för hur vi sitter eller hurudan belysning vi har.

VI ÄR ALLA BELASTADE. Kognitiv ergonomi handlar om hur vi kan stå emot avbrott och koncentrera oss bättre, och hur vi kan minnas det vi sysslar med bättre.

– Forskning visar att vi är allt sämre på det här, säger Anna Avellan, som håller på att specialisera sig i neuropsykologi.

– Det är ganska få i dagens läge som inte har en smarttelefon till exempel. Vi är alltså alla påverkade, oavsett om vi jobbar, studerar eller går i skola. Kognitiv ergonomi är bra för alla.

Särskilt viktigt är det om man av någon orsak har svårigheter med koncentrationen, exempelvis på grund av att man är en neuroatypisk person, eller om man är på väg att börja jobba efter en utmattning.

TRE TIPS FÖR BÄTTRE KOGNITIV ERGONOMI. Anna Avellan ger tre tips på hur var och en kan förbättra sin kognitiva ergonomi.

Det finns fina funktioner både i telefonen och datorn i dagens läge, men det är ganska få som använder dem.

– Gör en sak i taget när du gör någonting. Hjärnan blir jättetrött av att hoppa fram och tillbaka och multitaska mellan saker och ting. Vi använder mycket mer energi om vi gör hundra saker på en gång. Oftast leder det också enligt forskningen till att vi inte blir klara med saker och ting, så som man borde.

Det här är något som alla kan omfatta, enligt Anna Avellan.

– Näst viktigast är att ha skärmfri tid, alltså tid där du inte har skärmar och digitala apparater med dig. Det finns omfattande forskning på att bara det att man har telefonen framme på bordet räcker för att den ska avbryta oss och våra tankar. Trots att den är på ljudlöst och utan att vi ens rör vid den.

Telefonens blotta existens påverkar inte bara i skolan eller på jobbet, utan också växelverkan med andra människor. →

– Den påverkar hur bra idéer vi kan få när vi håller på att skapa nytt, och om vi blir klara med saker och ting.

Det tredje tipset som Anna Avellan ger är att stänga av alla notiser.

– Det kommer alla möjliga ljud som avbryter oss vid skärmen eller ploppar upp på den, som distraherar oss visuellt. Telefonen kan man till exempel ställa in så att endast vissa samtal kommer igenom. Det finns fina funktioner både i telefonen och datorn i dagens läge, men det är ganska få som använder dem.

”

Lärare och småbarnspedagoger är jätteduktiga på att skapa struktur i sin vardag. Där tycker jag att det finns mycket som är kognitivt ergonomiskt.

ÖPPNA KONTORSLANDSKAP ÄR UTMANANDE. Anna Avellan konstaterar att det inte är brist på kunskap som gör att folk inte tar hand om sin kognitiva ergonomi, utan att det handlar om vanor som är svåra att bryta.

– Hjärnan är gjord för en annan tid än vår. Den är utvecklad för att leva i jakt- och samlarsamhällen utan digitala apparater och i en tid då vi hade färre personer omkring oss. Då var det viktigt för överlevnaden att bli distraherad och reagera på fara, därför belönar hjärnan oss för att den blir distraherad.

Det är inte bara digitaliseringen som påverkar vår distraktion. Allt fler sitter och jobbar i öppna kontorslandskap, och många elever byter klassrum ofta, utan att ha en egen pulpet.

– Buller, oljud och människoröster avbryter koncentrationen. Man blir snabbare trött. Det finns hjälpmedel, till exempel hörlurar som stänger ut det omgivande ljudet. Men med tanke

”

Om du är i en omgivning med mycket ljud och prat rekommenderar jag att se till att motvikten är i skick, alltså fritiden.

på den kognitiva ergonomin är öppna kontorslandskap ganska utmanande.

För dem som jobbar i människonära arbeten, till exempel lärare eller småbarnspedagoger, där miljön kan vara ganska stökig rekommenderar Anna Avellan att satsa på fritiden.

– Om du är i en omgivning med mycket ljud och prat rekommenderar jag att se till att motvikten är i skick, alltså fritiden, så

att du då kan återhämta dig. För dem som inte är så aktiva kan det räcka med att gå ut i tio minuter efter arbetsdagen.

VIKTIGT MED STRUKTUR OCH SJÄLVKÄNNEDOM. Under en stökig dag är det viktigt att ta mikropauser och röra på sig. Bara att gå ut på trappan för att få syre, eller bara att stiga upp från stolen är viktigt.

– Lärare och småbarnspedagoger är jätteduktiga på att skapa struktur i sin vardag. Där tycker jag att det finns mycket som är kognitivt ergonomiskt.

Något som är viktigt för både elever och lärare är självkänedom.

– Fundera på när du under dygnet fungerar som bäst och har lättast att koncentrera dig. Varva svåra uppgifter med lätta. Om du upplever att något är svårt kan det hjälpa att börja med en rutinuppgift, och därefter ta det svåra.

Anna Avellan talar för en medveten användning av digitala verktyg så att vi kan sköta om vår hjärnhälsa.

Koncentrationssvårigheter blir allt vanligare. Numera talar man allt mer om adt, alltså *Attention Deficit Trait*.

– Det betyder att man avbryter sig själv. Man har kanske haft en längre period med stark press. Därefter kan man märka att man har svårt att ta itu med saker och ting. Man är uppe i varv och kroppen kan vara ganska orolig. Då brukar människor beskriva att de har svårare att somna på kvällen och lätt att vakna på natten.

Anna Avellan beskriver det som ett ekorrhjul som går igång. Belastningen leder ofta till en ond spiral, men genom nya arbetssätt kan man istället sätta igång en god spiral.

– Genom att börja fästa uppmärksamhet vid någonting och ändra på det kan leda till en god spiral.

VAD ÄR PÅ RIKTIGT VIKTIGT. Anna Avellan har själv tvingats fundera på hjärnhälsa på grund av en hjärnskada.

– Det var på vippa att jag inte skulle bli psykolog. När jag höll på att skriva min magistersavhandling var jag med om en olycka som gjorde att jag fick en hjärnskada. Jag behövde ta mig tillbaka från det läget att inte vara arbetsför, att ha dåligt minne och lida av hjärntrötthet. Jag blev tvungen att använda mig av allt jag kunde för att bli bättre igen.

Hon säger att det hela egentligen handlar om vad som på riktigt är viktigt.

– Jag kan inte göra många saker på

När man är med om en olycka och en skada, och sakta men säkert tar sig tillbaka till arbetslivet inser man att man inte är odödlig.

en gång. Jag har fått fundera på vad jag räcker till, och vad som är väsentligt med tanke på mina värderingar och det jag gör.

Det gäller att börja strukturera upp saker på ett nytt sätt, att exempelvis använda kalender för att inte behöva lagra onödigt information i arbetsminnet.

– Jag brukar säga att jag tycker att de lösa muttrarna och bultarna kanske spändes åt lite grann vid min hjärnskada. Det blev bättre än förut. När man är med om en olycka och en skada, och sakta men säkert tar sig tillbaka till arbetslivet inser man att man inte är odödlig.

HA REALISTISKA MÅL FÖR EN DAG.

Anna Avellan sköter om sin hjärnhälsa på många olika sätt.

– Det viktigaste är att jag får återhämta mig tillräckligt, att sova och att ägna mig åt meningsfulla saker på min fritid. Jag sjunger och jag rider. Jag är mycket till-

sammans med djur på fritiden, förutom att jag har en familj. Att ha småbarn kräver att man är närvarande med de små människorna.

Hon vistas också ute i skärgården.

– Mobilerna är förbjudna i stugan. På jobbet försöker jag att inte göra för mycket och att ha realistiska mål för en dag. Det här tränar jag på resten av mitt liv. Jag tror att alla av oss gör det. Det är viktigt att alltid trycka på ”paus”, och vid nya projekt fundera vad som passar in i helheten.

Anna Avellan tror att det kommer att ske en större förändring på samhällsnivå när det gäller kognitiv belastning.

– De krav som vi har på jobb och studier i skolan är mycket hårdare än de vi har haft tidigare. Vi behöver producera saker mycket snabbare nu än förr. Vi är gjorda för en annan värld än den vi lever i just nu, och det syns konkret i att vi blir jättetrötta av det vi gör. ■

Så här kan du förbättra din kognitiva ergonomi:

- Gör en sak i taget när du gör någonting.
- Ha skärmfri tid.
- Stäng av alla notiser.
- Använd hörlurar som utestänger omgivande ljud om du sitter i en stökig miljö.
- Återhämta dig på fritiden.
- Lär känna dig själv: När under dygnet fungerar du som bäst och har lättast att koncentrera dig?
- Rör på dig och få frisk luft – korta pauser räcker.
- Planera och skapa struktur i din vardag.
- Innan du går hem från jobbet: skriv ned vad du har gjort och vad du ska göra nästa dag.
- Använd kalender för att inte belasta arbetsminnet i onödan.

Artikeln har publicerats på Lärorikt, SFV:s webbplats för dig som är intresserad av pedagogik och lärande och som vill följa med vad som händer på fältet.

LÄRORIKT

1

2

1. Gymnastiken är en viktig del i Mimoselmodellen. 2. Serveringen uppskattas under träffarna. Här är det synskadeföreningens verksamhetsledare Ann-Sofie Grankulla som serverar kaffe åt Anna Segervall.

Mimosel stärker både kroppen och minnet

Text & Foto Sonja Finhom

Ju äldre man blir desto viktigare är det att ta hand om både kropp och minne, speciellt om man dessutom har en synnedsättning. För Margit Hemgård och hennes vänner är Mimoselgruppen också ett välkommet avbrott i vardagen.

En efter en kommer de in och sätter sig kring bordet. Det är kramar och glada miner och det dröjer inte länge innan alla pratar i mun på varandra. Mimoselldare Sol-Britt Björkgren får klinga i ett glas för att få uppmärksamhet.

– Vi börjar med att sjunga ett par sånger så att vi kommer igång, säger hon och tar fram allsångshäftet.

Mimoselgruppen är en del av verksamheten vid den lokala synskadeföreningen i Jakobstad. Gruppen träffas varannan torsdag vid verksamhetscentret Fyren, där träffarna hållits regelbundet sedan 2007. Sol-Britt Björkgren är den fjärde ledaren i ordningen.

– Jag har en väninna som är synskadad och har därför tidigare varit aktiv inom taltidningsföreningen, så länge vi ännu läste in tidningen manuellt. Numera finns det ju robotar som sköter det arbetet. Jag ville gärna fortsätta hjälpa till och när

Sol-Britt Björkgren läser varje gång ett stycke ur en bok, gärna skriven av en lokal författare.

Mimoselgruppen behövde en ny ledare tackade jag ja.

Inför varje träff planerar Sol-Britt veckans program. Utöver allsången brukar hon leda sittgymnastik, ha muntliga korsord och högläsning.

Mimosel är en modell för minne och motion för seniorer, framtagen av Folkhälsan. Det är också Folkhälsan som administrerar verksamheten, i samarbete med lokala föreningar. På vissa håll kallas verksamheten aktivt seniorliv eller trivselcaféer. Sol-Britt Björkgren har ett idéhäfte med tips på aktiviteter som hon använder flitigt, men hon brukar också fundera ut egna program, som till exempel det muntliga korsordet.

– Nu letar jag efter ett ord på nio bokstäver som beskriver en person som är lite rund, säger hon.

Deltagarna funderar, men först när de får veta att ordet börjar på K kommer någon på lösningen: korpulent. Det

3. Förstoringsglasen används flitigt hos synskadeföreningen, här diskuterar Margareta Fredriksson och Margit Hemgård olika förstoringsglas. 4. Margit Hemgård och Agneta Lind sjunger med i allsången.

andra ordet är en synonym till återlämna, också det med nio bokstäver. Här kommer svaret snabbt: returnera.

– Korsordet är bra. Det är inte alltid jag kommer på vilket ord hon är ute efter utan får fundera ett bra tag, och ibland lär man sig till och med nya ord, säger **Marita Nybacka**.

En annan bra minneslek är att komma på namn eller saker med olika givna begynnelsebokstäver. Turen går bordet runt, och ifall det är någon som inte har ett svar hjälper bordsgrannen till.

– Övningarna ska vara lagom utmanande, men inte heller för svåra, säger **Sol-Britt Björkgren**.

Ann-Sofie Grankulla är verksamhetsledare för synskadeföreningen och har varit med ända sedan Mimoselverksamheten startade inom föreningen.

– Vi har under årens lopp sett hur viktiga de här träffarna är. Medelåldern bland personer med synnedläggelse är hög, och många av dem är ensamma. För några år sedan hade vi en dam som berättade att Mimoselgruppen var den enda sociala kontakten hon hade utanför hemmet. Även innehållet är viktigt, genom att träna minnet och hålla igång fysiskt tar du hand om din egen hälsa.

Margit Hemgård, **Marita Nybacka**

och de andra håller med om att det är viktigt att aktivera både hjärnan och kroppen, men enligt dem är det ändå den sociala biten som är viktigast.

– Här får man vara som man är. Många av oss har blivit goda vänner och vi kan skratta och prata om allt. Det är också skönt att få umgås med andra som lider av samma utmaningar som en själv, alltså har en synnedläggelse, säger **Margit Hemgård**.

När kaffet är slut får deltagarna ännu en sista utmaning.

– Det närmar sig jultider och nästa gång tänkte jag att vi alla kan dela med oss av varsin juldikt. Om det finns någon som inte vill läsa högt, så hjälps vi åt, säger **Sol-Britt Björkgren**.

I SAMARBETE MED SFV:S STUDIECENTRAL.

Mimoselgruppen är en kurs som genomförs i samarbete med SFV:s studiecentral. Det innebär att Folkhälsan anmäler kursen till Studiecentralen innan kursen börjar, och redovisar den efter att den är avslutad för att få statsbidrag.

– Den fria bildningen och SFV:s studiecentral ger föreningar möjlighet att förverkliga verksamhet som är bildande och som utgår från behov, det kan vara lokala och målgruppsspecifika såsom Mimoselgruppen, berättar **Anna-Karin Öhman**, rektor för SFV:s studiecentral.

– I Mimoselgruppen får synskadade mötas och får ta del av verksamhet och innehåll som stärker det fysiska, kognitiva och psykiska välmåendet. Deltagarna får möta människor med liknande utmaningar och behov. Dessutom fyller verksamheten många funktioner utöver den inlärning som sker – deltagarna blir också del av ett sammanhang. Det minskar förhoppningsvis ensamhet och utanförskap. ■

Mimosel

- Hälsofrämjande verksamhet för äldre. Innehåller bland annat samvaro, diskussion, balans, minnesträning, rörelseglädje samt information om hörsel- och synnedläggelse.
- Ordnas ofta i samarbete med lokala föreningar, i Jakobstad är det föreningen Norra Österbottens Svenska Synskadade som är värd för träffarna.
- Namnet Mimosel står för minne, motion och hörsel. I dag används också begreppet Aktivt seniorliv.
- Modellen har tagits fram av Folkhälsan.

1.

2.

2.

1. Årets SFV-biografiförfattare Raili Gothóni signerar i SFV-montern. 2. Både prisutdelningen i Solveig von Schoultz-tävlingen på stora scenen, och samtalet om biografien över Ina Colliander drog fullt hus.

Lyckad bokmessa slog rekord

Text Rabbe Sandelin ~ Foto Pia Pettersson

Det var god trafik under Helsingfors bokmessa i SFV-montern, med marknadsföring av bokcirklar, med lanserandet av en ny bok i SFV:s biografiserie, och med gratis utdelning av boken med vinnarbidragen i Solveig von Schoultz-tävlingen. För första gången ordnades prisutdelningen i tävlingen på bokmässan.

Intervjun med Raili Gothóni om hennes SFV-biografi över konstnären Ina Colliander drog fullt hus på det finlandssvenska området Bokbyns scen Blåbärslandet. Boken blev SFV:s största försäljningsframgång, men också tidigare biografier gick åt under de fyra mässtagarna, med betoning på biografier över konstnärer som Victor Westerholm, Sigrig Schauman och Erik Cainberg. Biografien över Ina Collianders man Tito Colliander sålde också bra, men även upptäcktsresande och äventyrare sålde enstaka exemplar, som Rafael Karsten

och Algoth Niska. En intervju med Ina Colliander-bokens författare hittar du i föregående nummer av *SFV-magasinet* och på sfv.fi.

PRISUTDELNING PÅ STORA SCENEN.

Premieringen av vinnarna i Solveig von Schoultz-tävlingen skedde under en välbesökt programpunkt på Bokbyns stora scen Fiskehamnen, efter att utdelningarna under ett antal år skett i SFV-huset G18.

– Det nya konceptet föll väl ut, och från och med hösten 2024 kommer också Arvid Mörne-tävlingens prisutdelning att ske under bokmässan,

berättar en av arrangörskrafterna, SFV:s Camilla Nordblad.

För den som vill följa med då prisutdelningarna i båda tävlingarna avslöjas i oktober 2024 gäller ändå att reservera inträden till två skilda dagar. Prisutdelningarna blir skilda program, för att förtydliga skillnaden mellan SFV:s båda litterära tävlingar, och för att det skulle bli för mycket att dela ut sex stora penningpriser och fyra hedersnämningar på en gång.

INFO OM BOKCIRKELVERKSAMHET.

Möjligheten att få penningstöd för sin bokcirkel kom som en överraskning för en del monterbesökare som bekantade sig med SFV:s informationspaket, och med SFV:s olika koncept kring bokcirkelverksamhet, som *Läs med vännerna*.

– Till och med de som redan hade en aktiv bokcirkel fanns bland dem som

3.

3. Under prisutdelningen diskuterade även Andrea Reuter, Sara Enholm Hielm, Adrain Perera och Mia Franck om att tävla litterärt, och om att ge ut på förlag.

hade nytta av att uppdatera sig med ny information, berättar SFV:s pedagogiska planerare Amy Jägerskiöld.

Arbetet med att aktivera de som meddelade intresse för att starta eller komma med i en bokcirkel fortsätter. Människors tidsbrist och stress gör att det eventuellt kan behövas ännu mer entusiasmerande åtgärder för att få folk att verkligen ta steget från idé till förverkligande.

Prisutdelningen tillkännagavs med en trumpetfanfar: Viggo Sundqvist.

BOKMÄSSAN ÄR TILLBAKA! Antalet besökare under mässans fyra dagar uppgick till 88 000, en ökning på 14 procent jämfört med året innan. Det gör Helsingfors bokmässan till Nordens största litterära evenemang, större än Bokmässan i Göteborg. Hur mycket den samtidigt arrangerade Vin & Mat-mässan eventuellt påverkar deltagarsiffrorna är svårt att avgöra. ■

SFV:s läsenkät på Helsingfors bokmessa:

Pappersboken håller ställningarna

Under bokmässan frågade SFV monterbesökarna om deras läsvanor, och ifall de ändrats under de senaste fem åren. Sammanlagt 120 svar lämnades in. Resultaten visar att pappersbokens ställning verkar ohotad, även om ljudboken ökat ordentligt de senaste åren.

Vi frågade tre frågor:

1. Läser du mest skönlitteratur eller facklitteratur (historia, biografier, vetenskap).
2. Hur fördelar du din läsning över pappersböcker, e-böcker och ljudböcker?
3. Läser du idag mer, mindre eller lika mycket som för fem år sedan?

På den första frågan blev fördelningen 75 % skönlitteratur och 25 % facklitteratur. På den andra frågan visar resultaten tydligt att pappersbokens dominans fortsätter, även om övriga sätt att läsa vunnit mark. Över 80 % av de som svarade rapporterade att de alltid eller oftast läser pappersböcker. Endast 2 personer svarade att de aldrig läser pappersböcker. Av de som sällan läser pappersböcker väljer största delen ljudböcker över e-böcker.

På den tredje frågan meddelade 43 % att de läser mer än för fem år sedan, medan 18 % läser mindre och 39 % av de som svarat läser ungefär lika mycket som för fem år sedan. Ökningssiffran kan bero på några av förbehållen listade nedan, men kan även antas bero på att ljudboken helt enkelt vunnit mark.

Överlag ska resultaten naturligtvis tolkas med en nypa salt. Innan vi begränsade svarandes ålder till 15 år eller över, besvarades enkäten under den första mässtdagen av rätt många skolorngdomar i åldern 7–9, där man kan anta att de flesta knappast läste särskilt mycket för fem år sedan. Och några långt gående slutsatser om läsvanorna i samhället överlag kan knappast dras, eftersom publiken på en bokmessa med inträdesavgift kan antas bestå av stora bokentusiaster. Detta bevisades i sig av att endast en svarare krusade för "Sällan" i alla kategorierna: pappers-, e- eller ljudbok.

Resultatet gällande läsningsfördelningen av skön- och facklitteratur visar ändå att bokmässan är en relevant arena, både för att presentera och sälja SFV:s biografier, för marknadsföring av bokcirkelverksamheten, och för prisutdelningarna i SFV:s litterära tävlingar.

Solveig von Schoultz-tävlingen arrangerades under tiden 15.3–15.6.2023. Tävligen startar nästa gång 15.3.2024.

Mer information finns på www.sfv.fi/solveig i slutet av februari.

Ulrika Nettelblad

vann Solveig von Schoultz-tävlingen

Text Christine Skogman ~ Foto Pia Pettersson

*Rekordmånga bidrag, sammanlagt 205 noveller, tävlade i år om vinsten i SFV:s skrivtävling för över 30-åringar, Solveig von Schoultz-tävlingen. Ulrika Nettelblad i Mariehamn kammade hem första pris för novellen *Tåget*. Jessika Kriss Holmlund från Åbo och Marie Metso från Malmö/Kyrkslätt fick andra respektive tredje pris.*

Ulrika Nettelblad är född och uppvuxen i Uppsala, bosatt på Åland, och harskrivit sedan hon var fyra år. Att vinna första pris i Solveig von Schoultz-tävlingen betyder oerhört mycket.

– Priset är en ovärderlig uppmuntran att fortsätta skriva. Efter att jag lämnade in novellen var jag väldigt ledsen, för jag

kände att jag hade en berättelse men var övertygad om att jag inte hade lyckats realisera den, berättar Nettelblad.

Hon hoppas att priset blir en ingång till den finlandssvenska litterära värld som varit lite främmande för henne som inte är uppvuxen i Finland. Bland författarförebilderna nämner hon dock **Monika Fagerholm**.

– *Diva* hör till en av mina “klassiker” som gjort avtryck.

Nyhetsartiklar, dödsannonser, samtal med främlingar hon haft när bussen är försenad, texten ovanför recepten i kokböcker – de vardagliga inspirationskällorna för skrivandet är många.

– Allt är inspiration i rätt läge.

Vad ska du göra med prispengarna på 5 000 euro?

– Något festligt med mina barn. Jag är ensamstående med dem så de lever så tätt inpå mitt skrivande – de minns kvällen jag skrev vinnarnovellen. Mer än så vet jag inte riktigt än.

FÖRLUST OCH KRIG SYNS I TEXTERNA.

Ulrika Nettelblads novell utspelar sig under ett krig, ett tema som syns bland årets novellbidrag.

– Många skrev om döden i olika former, förluster, barnlöshet, trasiga äktenskap och att förhålla sig till det som inte blev. Det som utmärker den vinnande texten är att det inte bara är kriget, utan människan och hennes vardag som står i centrum.

En god novell kännetecknas av just det: det stora syns i det lilla, berättar **Karin Erlandsson**, tävlingsjuryns ordförande.

Nivån på årets noveller var mycket hög. Det fanns många bidrag som nästan nådde fram, men som till exempel föll på att skribenten inte avslutade i tid, det fanns obegripliga stickspår eller för mycket filosoferande.

– Till alla dem som inte fick pris den här gången vill jag ge rådet att fortbilda sig: läs novellsamlingar och studera hur mästarna gör. Det finns många som inte fick pris men som har potentialen, jag hoppas att de fortsätter skriva.

PRISMOTIVERINGAR. Första pris, 5 000 euro, går till Ulrika Nettelblad, Mariehamn, för novellen *Tåget*. Från första meningen väcker *Tåget* intresse och författaren visar både mognad och kunskap om genren genom gestaltning, tydliga personporträtt och en kittlande underton om att något är fel. Den vuxna läsaren förstår mer än huvudpersonen som är ett barn och det oskyldiga blandas med det accelererande brutala.

Andra pris, 3 000 euro, går till **Jessika Kriss Holmlund**, Åbo, för novellen *En tredje testikel eller Toki toki!* Uppsluppet och med gott humör avhandlas i denna vindlande text både högt och lågt. Berättarens uppmärksamma och empatiska blick på världen och jaget överraskar och vidgar horisonter. Lekande

Ny tidtabell för SFV:s skrivtävlingar 2024

Från och med 2024 arrangeras SFV:s skrivtävlingar, Arvid Mörne-tävlingen för under 30-åringar och Solveig von Schoultz-tävlingen för över 30-åringar, med samma tidtabell: 15.3–15.6.2024. Tävligen har olika jury och prisutdelningarna ordnas på Helsingfors bokmässan i oktober 2024. Tävligen gäller vartannat år dikter, vartannat år noveller. Mer information om tävligen publiceras på sfv.fi i februari 2024.

Syftet med SFV:s litterära tävlingar är att främja det skönlitterära skrivandet. Båda tävlingarna har samma prissummor: I-pris 5 000 euro, II-pris 3 000 euro och III-pris 2 000 euro. Förstapristagarna erbjuds även en kortkurs i skrivande på Biskops Arnö Nordens Folkhögskola i Sverige, och därutöver får alla som premierats i SFV:s litterära tävling delta i ett skrivseminarium.

Ulrika Nettelblad, första pris.

Jessika Kriss Holmlund, andra pris

Marie Metso, tredje pris.

Johanna Dikert, hedersomnämmande

Synnöve Rabb, hedersomnämmande

lätt rör sig texten via en avvärd dödssom till påbränt kaffe på bensinmacken med livslusten formligen osande.

Tredje pris, 2 000 euro, går till Marie Metso, Malmö, Sverige, rötter i Kyrkslätt, för novellen *Sorgmantlarna*. *Sorgmantlarna* är en varsamt tecknad text som sakta kryper in under läsarens skinn och slår rot. Beskrivningarna av berättelsens centrala plats, farfaderns hus, med sin tesamling, sina gamla naturböcker och uppstoppade sorgmantlar skapar en sär egen, hotfull men eterisk stämning. Via

fantastiska element växer texten till något helt annat än en vanlig uppväxtskildring.

Ett hedersomnämmande går till Johanna Dikert, Helsingfors, för sin atomiserade kortroman om det moderna småbarnslivet, *Grottkvinnan*. Dikert följer i Erica Jongs fotspår då hon låter bitterhet, humor och groteska bilder rädda sina karaktärer från ett liv som moraliska förebilder. Istället får vi ta del av Mia, vars första tanke så fort hon fött sin dotter är att ha sex, hellre än att amma.

Ett hedersomnämmande går till

Synnöve Rabb, Helsingfors, för *Jagaren*, en satirisk inblick i tidningsredaktionens absurda värld. Med ett starkt öga för detaljer visar Rabb hur det viktigaste i livet sällan är det mest uppskattade eller välbetalda. Pluspoäng för ett vackert slut där tiden ordagrant upphör.

Jessika Kriss Holmlund fick andra pris i Arvid Mörne-tävlingen 2019, då tävlingen gällde noveller, och Marie Metso fick hedersomnämmande i Solveig von Schoultz-tävlingen 2021. Tävlingen gällde då noveller. ■

Låt barnen våga drömma!

SFV-bidraget som hjälper barn att återfå sina framtidsdrömmar

Text Sebastian Dahlström

Särskilt i familjer med lägre socioekonomisk status är det vanligt att barnen tappat sin framtidstro – de vågar inte ens drömma om ett bättre liv. Tack vare bidrag från SFV kan professor Mirjam Kalland förverkliga sin vision: att ge pedagoger de verktyg de behöver för att kunna hjälpa de här barnen.

I ett samhälle som strävar efter social rättvisa är det oacceptabelt att faktorer som socioekonomisk bakgrund ska grusa barns tro på en ljusare framtid.

Mirjam Kalland, professor i pedagogik vid Helsingfors universitet, ledde laget *Framtidshopp* som år 2022 vann Svenska folkskolans vänners tävling SFV Start!. Syftet med tävlingen var att hitta sociala innovationer för att hjälpa barn och unga att nå sin fulla potential.

– Grundtanken är att småbarnspedagogiken och skolan har en kompensatorisk uppgift. Barn från olika språkliga, kulturella och socioekonomiska bakgrunder ska ha samma chans.

Konceptet handlar om att skapa en ny slags delaktighetspedagogik. Mirjam Kalland och hennes forskarkollegor vill ge pedagoger verktyg för att genom dialog nå de barn som har tappat hoppet om sin framtid – och stötta barnen i att uttrycka framtidsdrömmar och i deras tro på att det finns möjligheter till ett gott liv.

– Här finns ett stort pedagogiskt arbete som behöver göras.

NY UNIVERSITETSKURS MED PINFÄRSK DATA. Segern i SFV:s tävling kom med ett bidrag på 100 000 euro. För pengarna har man bland annat anställt en projektplanerare, Lovisa Snårbacka, som själv

har en bakgrund som lärare. Hon har samlat material för en ny kurs, som lanseras vid Helsingfors universitet under hösten.

– Hittills har arbetet gått ut på att samla in basinformation, genom att intervjua elever i en stor svenskspråkig skola i huvudstadsregionen. Som bäst pågår ytterligare fokusintervjuer med lärare, för att öka förståelsen kring hur man kan prata med barn om deras drömmar, säger Mirjam Kalland.

Kursen *Hoppfullhet, dialog och aktörskap* riktar sig i sin pilotversion till pedagogikstuderande vid universitetet. Nästa steg är att göra kursen öppen för alla intresserade. Planen är att omarbeta

FOTO: TAGE RÖNNQVIST

” Tack vare bidraget har vi kunnat bygga upp det här pedagogiska verktyget på riktigt.

materialet till en webbkurs på tre språk – svenska, finska och engelska.

– Kursen ger deltagarna en djupare förståelse för barnens problem – men också konkreta metoder för att föra dialog med barnen. Utöver lärare kan exempelvis ungdomsarbetare och socialarbetare ha nytta av kursen.

Mirjam Kalland understryker att kursen aldrig hade blivit av utan de resurser som vinsten i SFV:s tävling förde med sig.

– Mina tankar hade blivit kvar på idéstadiet. Men tack vare bidraget har vi

kunnat bygga upp det här pedagogiska verktyget på riktigt.

SMÅ INSATSER KAN HA STOR INVERKAN.

Än så länge har det konkreta arbetet med att hjälpa barn som tappat sin framtidsstro inte kommit igång. Men de svar som eleverna har gett i intervjuerna pekar på att behovet av hjälp är stort.

– Något barn berättar om sin önskan att i framtiden kunna köpa presenter till sina egna barn, en annan drömmer om pengar till en begagnad ishockeyutrustning

för att kunna följa med sina kompisar på hockeyträning. En tredje är övertygad om att hen i framtiden kommer att ha ett tråkigt jobb med låg lön – och att utbildning inte lönar sig.

Dessa tankemönster säger mycket om de här barnens verklighet.

– I dialogen gäller att inte skyla över barnets rädslor, eller avfärda dem som struntprat – utan i stället att verkligen försöka ta reda hur barnet tänker. För att kunna stöda barnet behöver vi först hitta barnet, och försöka förstå varför barnet ser så dystert på sin framtid, säger Mirjam Kalland.

– Att stanna upp och ställa följdfrågor, att ta barnet och hens tankar på allvar →

Framtidshopp med Erika Löfström och Mirjam Kalland fotograferade under SFV Start!-finalen 2022. I lagarbetet deltog även Jan-Erik Mansikka och Lina Lindström. FOTO: PIA PETERSSON

och vara intresserad av hur barnet gestaltar sin framtid är det centrala. I dialogen kan man öppna upp andra möjligheter utan att avfärda barnets egen inre verklighet.

I många fall är det föräldrarnas uppgivenhet som smittar av sig på barnen.

– Då är det skolan som måste gripa in. Arbetet bör inledas så tidigt som möjligt, helst redan inom småbarnspedagogiken. För det enskilda barnet kan små insatser ha en enorm betydelse. Ibland räcker det med att bara bli bekräftad och trodd av en vuxen för att våga börja drömma igen.

ETT GLOBALT PROBLEM. Mirjam Kalland hoppas att den engelskspråkiga versionen av webbkursen ska hitta en publik också utanför Finland, för behovet av den här kunskapen är stort.

– 80 procent av världens barn upplever oro och rädsla för framtiden, och andelen ökar hela tiden. Problemet är globalt.

Det fysiska och det psykiska hänger också ihop. Barn som inte vågar hoppas

på en bättre framtid löper också större risk när det kommer till fysiska åkommor.

– Forskning visar att ett barn som insjuknar i cancer har 30 procent större chans att överleva om föräldrarna hör till en högre inkomstklass. Det här gäller oberoende av typ av cancer och också i ett land som Finland där vården är gratis för alla. Att tappa framtidstron kan alltså konkret vara en fråga om liv och död.

SKOLCOACHER SOM TILLÄGGSRESURS.

På sikt hoppas Mirjam Kalland att projektet kan utvecklas så att universitetstuderande kunde fungera som coacher i skolor och daghem, och på det sättet utgöra tilläggsresurser inom utbildningen som fokuserar på de här frågorna.

– När vi tar väl hand om barn och unga tar vi samtidigt väl hand om framtiden. För att framtiden ska vara ljus så krävs det att vi ingjuter hopp i dagens barn, och ger dem känslan av att de själva har makt att påverka sina egna liv. ■

Med hjälp av Vännerna

SFV:s mål: Jämlig utbildning

Beviljat ändamål: För nya modeller att stödja barn och unga att hitta sin potential att lära, speciellt för dem med svagare socioekonomisk bakgrund.

Bidragmottagare: Helsingfors universitet

Beviljat belopp: 100 000 euro

Tidsperiod: 04/22–06/26

Förväntat resultat: Stärkt tro på sin egen potential att lära och möjligheter i livet bland barn i förskola.

Om att ingå äktenskap

Jag ska inträda i det äkta ståndet. Dels låter det som att jag ska gå med i en sekt, dels som mitt sexuella uppvaknande med Elloskatalogen.

Mina dagar av att leva i synd är över, smutsen av otukt skall tvagas av min kropp och jag ska bada bubbelpad i herrens vigvatten. Resa mig i all min prakt med mitt äkta stånd och en ring på fingret, en gift man.

Det ska alltså ingås äktenskap.

Vår vigselförrättare är en tjänsteperson från Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Smaka på den meningen.

Mmmm. Romantiskt visst?

Den största fördelen med att gifta sig borgerligt är att man har friheten att göra ceremonin till vad man vill.

Den största nackdelen med att gifta sig borgerligt är att man har friheten att göra ceremonin till vad man vill. Det finns liksom inget facit, allt funkar och det är ingen som testat just din ceremoni tidigare. Vill du rida in på en åsna och jonglera är det okej, vill du rullas in i en biojäte-roskis är det lika rimligt. Alla alternativ är på bordet, men vi lutar åt att bara gå värdigt i takt, sida vid sida.

I kyrkan vet man i alla fall vad man får. Orgel, tillknäppt tystnad, tveksamhet om man får applådera när någon sjunger vackert och en hel del snack om Gud som får den sekulära delen av församlingen att osäkert vrida sig i bänken.

Vi skrev ut oss ur kyrkan av flera anledningar, främst för att vi inte är troende. Vi hölls kvar i många år för att vi tänkte att vi kanske ville gifta oss kyrkligt, sen insåg vi att nej, det känns fel. Med bröllopslokalen ute ur bilden så var kyrkans enda erbjudande åt oss (förutom frälsning om du är lagd åt det hållet) att vi efter ett HELT LIV av att betala kyrkoskatt i alla fall skulle få gravplatsen gratis. En gravplats kostar cirka 600 euro. Under två år som utskrivna har jag redan sparat in det hålet i marken och öronmärkt de slantarna till dödkontot.

Så det blir ingen kyrka för oss, istället gifter vi oss som två sanna hedningar i ett ölbryggeri med en getabock som symbol. Det är bara pentagrammet som fattas. Det låter utstuderat rebelliskt men det bara blev så.

Det är lite gammaldags att gifta sig. I en allt mer individcentrerad värld väljer fler och fler att förbli sambos. Tvåsamheten i sig är ju ifrågasatt, öppna förhållanden och andra konstellationer blir allt vanligare. Men gemensamt för de flesta oavsett preferenser är att vi söker kärlek i någon form.

Många tragglar runt i dejtingdjungeln, svingar Tindermacheten genom oändliga mangroveträsk i jakt på sin Dr Livingstone. Det är en djungel jag aldrig satt min fot i. Jag hoppas den förblir en vit fläck på kartan.

Så varför gifter man sig då 2023? Varför inte? Jag älskar min blivande fru. Vi vet var vi har varandra och vi gör varandra bättre. Hon är min trygga hamn och den jag vill komma hem till. När jag tänkt på framtiden under de senaste åren har jag aldrig sett en version där hon inte är med. Om det är så så tror jag att det är värt att satsa på varandra.

Äkta eller oäkta stånd, välj själv vad som passar dig. Viktigast är att våga välja, våga satsa, våga älska.

Annars sitter du där hela livet med en Elloskatalog som enda kamrat på färden.

Axel Åhman

ÄR JOURNALIST, FÖRFATTARE
OCH MEDLEM I HUMORGRUPPEN KAJ.

”

Gemensamt för de flesta oavsett preferenser är att vi söker kärlek i någon form.

Föreningsresursen upprätthålls av SFV:s studiecentral och där hittar du fakta, tips, råd och svar på frågor gällande olika aspekter av föreningsliv i Svenskfinland. www.foreningsresursen.fi

Sebastian Gripenberg

FÖRENINGSEXPERT

Tillgång till information

En fråga som ofta dyker upp i föreningar är vem som har tillgång till en viss typ av information. Typfallet är förmodligen en medlem som ber om att få se ett styrelseprotokoll. Vi ska försöka reda ut de vanligaste fallen.

För det första är det viktigt att slå fast att medlemmarna i en förening automatiskt har rätt att ta del av vissa typer av information. Föreningslagen nämner två uttryckliga fall – omvänt att styrelsen är skyldig att ge informationen och kan inte vägra att ge ut den.

Det första fallet gäller medlemsförteckningen. Den ska innehålla varje medlems fullständiga namn och hemort. Föreningens medlemmar har på begäran rätt att ta del av uppgifterna i medlemsförteckningen. Det går inte som medlem att vägra att låta andra medlemmar ta del av sina uppgifter. Ifall föreningen också antecknar andra uppgifter måste den frågande medlemmen själv kunna visa att hens fördel förutsätter att hen också får se de andra uppgifterna, till exempel eventuella kontaktuppgifter. En medlem har utgående från allmänna dataskyddsförordningen (GDPR) också alltid rätt att ta del av alla de uppgifter som finns antecknade om hen. Föreningens styrelse, som ansvarar för medlemsförteckningen, måste bestämma hur dessa rättigheter kan förverkligas i praktiken. Med stöd av GDPR har en medlem också rätt att få ta del av styrelsens protokoll till den del de innehåller uppgifter om medlemmen själv.

Det andra fallet gäller föreningsmötets protokoll. Varje medlem har på begäran rätt att ta del av dem. De ärenden som enligt lag eller föreningens egna stadgar ska behandlas vid föreningens möte förutsätter också att medlemmarna får ta del av de handlingar som ärendena gäller: bokslut,

budget, verksamhetsplan och så vidare. Hur detta sker har föreningen rätt att fatta beslut om. Idag är det lätt att exempelvis sända handlingarna tillsammans med en möteskallelse per e-post. En föreningsmedlem har också rätt att vid föreningens möten ställa frågor till styrelsen och att få svar på sina frågor.

Föreningen är också skyldig att hos myndigheterna registrera vissa uppgifter: främst stadgarna och uppgifter om namntecknarna. De här uppgifterna är offentliga, förutom personbeteckningar. Den här informationen måste föreningen även på begäran ge till en medlem.

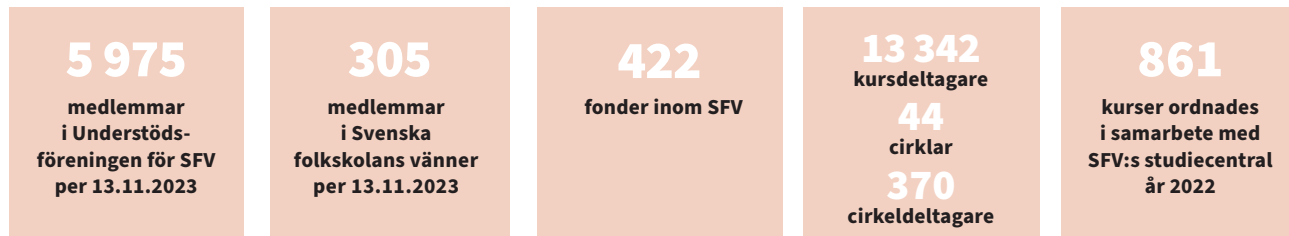
Den här korta listan på information som en medlem har rätt att ta del av, ger styrelsen en grund att fundera på hur den kan garantera att denna rättighet förverkligas i praktiken.

Men det går lika bra att svänga på steken. I stället för att fundera på ”vilken information måste vi ge ut” lönar det sig att ställa frågan ”vilken information kan vi ge ut”? Det kan finnas framförallt externa faktorer som förhindrar en styrelse att ge ut vissa uppgifter: det kan exempelvis finnas arbetsrättsliga frågeställningar om enskilda arbetstagare som inte kan belysas, föreningen kan ha avtal med tredje part som innehåller begränsningar och andra processer som föreningen är involverad i kan innebära element som inte kan offentliggöras, i alla fall omedelbart.

Det finns många olika typer föreningar och samma principer kan knappast tillämpas av alla. Öppenhet är ändå en väsentlig princip i samhället och för föreningar av olika storlek lönar det sig att fundera på vad som är hemligt och vad som inte är det och hur offentligheten inom föreningen fungerar i praktiken. ■

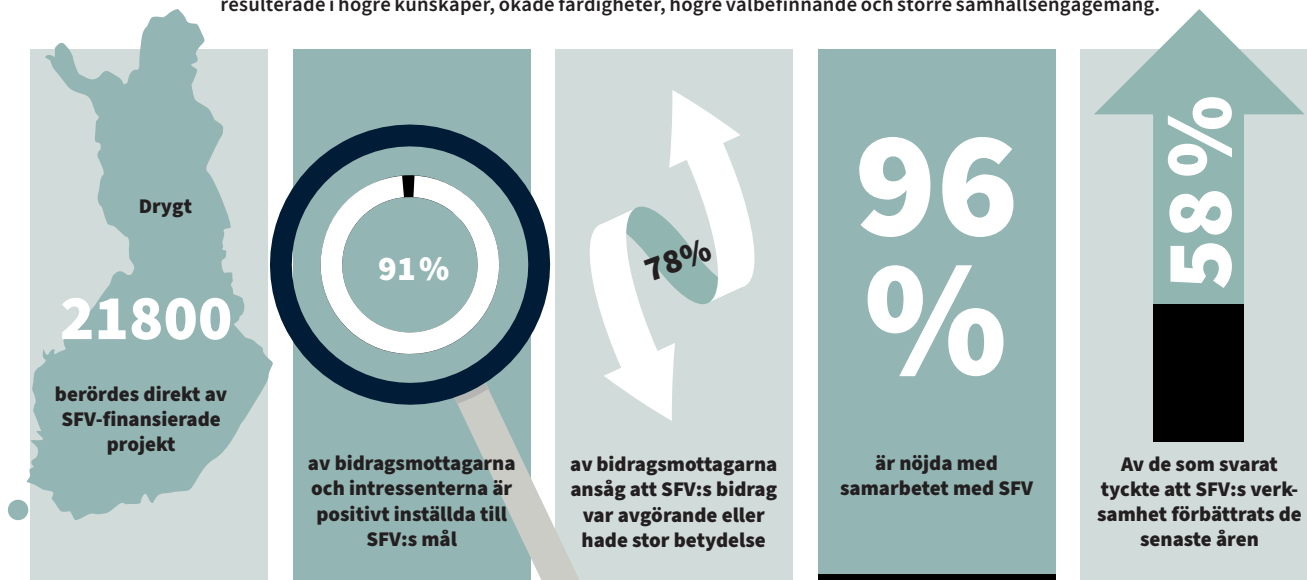
§ 2 UR SFV:S STADGAR

Svenska folkskolans vänner rf:s syfte är att främja svenskt bildningsarbete i Finland genom att understöda utbildning och bibliotek, bevilja studieunderstöd samt stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden.

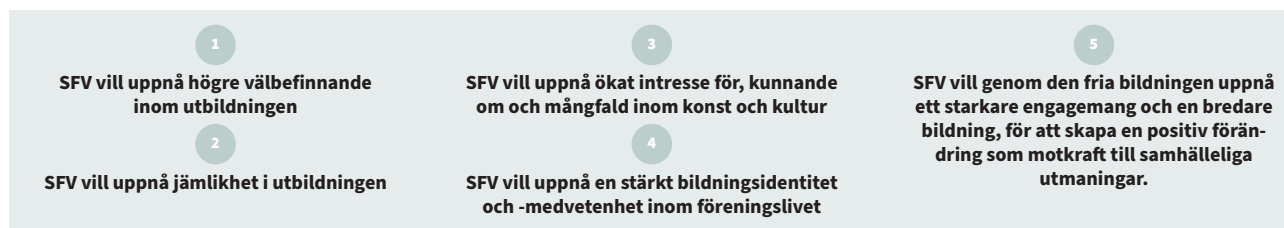

PROJEKTEN SOM SFV STÖDDE ÅREN 2019-2021

resulterade i högre kunskaper, ökade färdigheter, högre välbefinnande och större samhällsengagemang.

SFV:S MÅL UNDER STRATEGIPERIODEN 2022-2025

Fri ansökningstid

Vi tar emot ansökningar och delar ut allmänna bidrag kontinuerligt. Du kan ansöka om bidrag för projekt vars verksamhet är i linje med de målsättningar som SFV har för nuvarande strategiperiod.

Mer information:
www.sfv.fi/bidrag

Kom med i SFV!

Som medlem får du SFV-magasinet, SFV-kalendern (SFV:s årsbok), och som ny medlem en bok ur SFV:s skriftserie. Dessutom får SFV-medlemmar rabatt på böcker från Schildts&Söderströms. Medlemskapet i Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner kostar 15 euro/år. Skriv in dig på webbsidan www.sfv.fi/medlem, ring 045-121 08 64 eller skicka e-post till svf@svf.fi.

Donationer och testamenten

Vill du vara med i vårt bildnings- och kulturarbete? Din donation hjälper oss att fortsättningsvis stärka utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland. Kontakta kanslichef Johan Aura, johan.aura@svf.fi eller 040 355 9935.

Adressförändring

Meddela oss din nya adress via www.sfv.fi/adressandring

ADELNS HISTORIA I FINLAND

Janne Haikari, Marko Hakanen,
Anu Lahtinen & Alex Snellman (red.)

ISBN 978-951-583-594-9

443 s., inbunden, illustrerad | Cirkapris: 29 euro
Köp våra böcker i Vetenskapsbokhandeln i Helsingfors, på tiedekirja.fi eller i din lokala bokhandel

■ I Finland har adeln befunnit sig i händelsernas centrum i över 700 år. Som svenska rikets lojala försvarare och regentens högra hand har de ägnat sig åt politiskt maktspel, lukrativa allianser och strategiska äktenskap, men också åt bildning, konst och socialt ansvar. Här ger elva meriterade forskare en ny och nyansrik bild av det inflytelserika samhällsståndets ofta dramatiska historia.

BOKTRYCKARNAS ÄDLA KONST

PERSONDIKTER 1605-1764

Anna Perälä

ISBN 978-951-583-592-5

256 sidor, inbunden, illustrerad | Cirkapris: 25 euro
Köp våra böcker i Vetenskapsbokhandeln i Helsingfors, på tiedekirja.fi eller i din lokala bokhandel

■ I Boktryckarnas ädla konst har bokhistorikern Anna Perälä samlat persondikter som i både text och bild hyllar boktryckare och deras gesäller. Dikterna berättar om glädje och sorg i privatlivet, yrkesstoltheten, det gedigna hantverket och boktryckarbranschen. Bokens illustrationer ger prov på sättarnas och boktryckarnas tekniska skicklighet, dekorativ typografi och utsmyckande ornament.

FÖRLAGET

REGNMAKARNA

ETT SLAGS DAGBÖCKER 1992-2001

Björn Wahlroos

ISBN 9789523335547

Ca 400 sidor, inbunden
Cirkapris: 35 euro
Köp i bokhandeln eller via
www.forlaget.com

■ Björn "Nalle" Wahlroos var med och omformade det finländska näringslivet på 1990-talet. Regnmakarna är den andra delen av Wahlroos memoarer. Här beskriver han hektiska arbetsår som kulminerade i internetbubblan vid millennieskiftet. Tack vare Wahlroos dagboksanteckningar får vi nu en unik insyn i viktiga förhandlingar och avgörande beslut som tidigare inte nått utanför näringslivets inre krets.

SLAGET OM BENGTSKÄR

SOMMAREN 1941

Patrik Berghäll

ISBN 9789523335554

Ca 240 sidor, inbunden
Cirkapris: 30 euro
Köp i bokhandeln eller via
www.forlaget.com

■ Tidigt på morgonen den 26 juli 1941 landstiger ett hundratal ryska soldater på fyrön Bengtskärr. De har order om att kväsa allt motstånd och spränga fyren som utgjort ett ständigt hot mot den sovjetiska marinbasen i Hangö, som Finland efter Vinterkriget tvingats arrendera till Sovjetunionen. Vad ryssarna inte vet är att Bengtskärr i hemlighet förstärkts med en pluton finska kustjägare.

BOKLUND PUBLISHING

BERÄTTELSE FRÅN MIN AVKROK

Bo Rönnebacka

ISBN 978-952-7320-21-1

343 sidor, häftad

Pris: 27,90 euro

Köp på www.boklund.fi

■ Min tid och mitt minne börjar på 1950-talet. Boken berättar om det ljuva 60-talet med ungdomstidens stora framtidsplaner, familjen och arbetet som elmontör på olika byggen i nejden på 70- och 80-talen. Boken berättar också om emigrantöden, mina resor utomlands och med humor om människor och roliga händelser jag stött på under livets gång.

AFORISTISKA TANKEPRÅNG

K-G Backholm

ISBN 978-952-7320-22-8

47 sidor, häftad

Pris: 22,90 euro

Köp på www.boklund.fi

■ K-G Backholm har tidigare skrivit två aforismböcker (Lätt aforistiskt, Sahlgrens 1994 och Efteråt är allting annorlunda, Sahlgrens 1997) samt gjort ljudboken Aforistiska tankesprång (Boklund Publishing 2022). I sina aforismer kan han se det väsentliga bakom allt invecklat och sätta rätta ord på det hela. Han skriver aforismer om samhälle, konst, historia, sanning och kärlek.

TILLSAMMANSKRAFT

– STIFTET, SEKLET, SVENSKAN

Robert Lemberg (red.)

ISBN 978-951-550-899-7

152 sidor, häftad med flikar

Pris: 29,90 euro

Beställningar: www.fontanamedia.fi,
info@fontanamedia.fi eller tfn 040 831 5897.

■ Ett unikt stift firar hundra år! Hur tog det hela sin början, och hur ser vi på Borgå stift i dag? Borgå stifts jubileumsbok lyfter fram stiftets betydelse, dess roll och plats som ett finlandssvenskt projekt. Boken vill med respekt för det som varit visa var Borgå stift står i dag – och vad som eventuellt väntar bakom framtidens hörn.

ÖKEN, SNÖ OCH VATTEN

VÄGEN GENOM ISRAEL

Elisabeth Stubb

ISBN 978-951-550-896-6

116 sidor, häftad med flikar

Pris: 24,90 euro

Beställningar: www.fontanamedia.fi,
info@fontanamedia.fi eller tfn 040 831 5897.

■ Våren 2019 vandrade Elisabeth Stubb den drygt tusen kilometer långa Israelleden "Shvil Israel" med ryggsäck och tält på ryggen. Från kibbutz Dan vid foten av berget Hermon i norr söker sig leden ner till Eilat vid Röda havets strand i söder. Många av platserna som hon vandrar förbi är bekanta från Bibelns skildringar och ger stoff för aktuella reflektioner.

LIBRARIA

SPÖKHISTORIER FRÅN SVENSKFINLAND

Tomy Karlsson

ISBN 978-952-65182-5-1

184 sidor, inbunden, illustrerad

Riktpris: 28,50 euro

Köp på www.libraria.fi, i finlandssvenska bokhandlar och i nätbokhandlar

■ Spökhistorier från Svenskfinland samlar olika ihågkomna och upplevda, mer eller mindre kända, spännande och skrämmande berättelser om bland annat spöken, häxor och hemsökta gårdar och trakter längs den finlandssvenska kusten. Historierna härstammar från tiotals olika platser i Österbotten, Åboland, Västnyland, huvudstadsregionen, Östnyland samt Åland. Boken avslutas med några expertkommentarer.

FRÅN SKÄRGÅRDEN UT PÅ HAVEN
REDERIET ENGSHIPS UPPKOMST, FRAMGÅNG OCH SJÖFARTSARV

Christoffer Holm

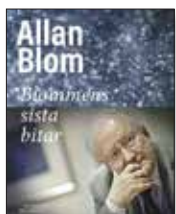
ISBN 978-952-65182-2-0

320 sidor, inbunden, rikligt illustrerad

Riktpris: 38,50 euro | Köp på www.libraria.fi, i finlandssvenska bokhandlar och i nätbokhandlar

■ Historien om rederiet Engship, vid sin glansperiod Finlands största privatägda fraktfartygsrederi. Framgången byggde på långa redaranor i den åboländska skärgården, men framför allt en kunnig besättning och en egen, modern fartygsflotta. Historiken berättar även ägarsläkten Engbloms sjöfartshistoria från 1800-talet till i dag. På vägen följer vi branschens och samhällets utveckling och milstolpar.

LABYRINTH BOOKS AB

BLOMMENS SISTA BITAR

Allan Blom

ISBN 978-952-5986-44-0

138 sidor

Pris: 25 euro

Finns i bokhandeln samt direkt från förlaget,
Ab Labyrinth Books info@labyrinthbooks.fi
Tel: 0505263122 Allan Blom

■ Allan Blom startade en egen youtubekanal – Blommens Bästa Bitar – som 82-åring. Nu som 85-åring kommer han ut med en ny bok – Blommens sista bitar. Fyll dagarna med innehåll, uppmanar Allan. I boken berättar han om sitt liv, som innehållit dramatik, sorg och saknad. Det är en bok om betydelsen av att fylla kalendern och leva ett innehållsrikt liv, oberoende av ålder.

GULDBOLLAR

Olga Gustafsson

ISBN 978-952-5986-43-3

127 sidor, hård pärm

Pris: 25 euro

Finns i bokhandeln samt direkt från förlaget,
Ab Labyrinth Books info@labyrinthbooks.fi
Tel: 0505263122 Allan Blom

■ Journalisten Olga Gustafsson föddes i Moskva av Ukrainska föräldrar. Nu har hon skrivit boken Guldbollar, en bok som skildrar lilla Linas uppväxt i efterkrigstidens Moskva. I sin debutroman sjunger Olga Gustafsson en svanesång med bottenlös sorg över landet, livet och öden i ett samhälle utan förskoning.

FÖRLAGET SCRIPTUM

DET ÄR JU HUVUDLÖST, SA PAPPA

MEMOARER FÖR PERIODEN 1944–1985

Eirik Granqvist

ISBN 978-952-7523-17-9

304 sidor, inbunden

Pris: 37,90 euro

Köp på www.boklund.fi

■ Det är ju huvudlöst, förklarar pappa Ture Granqvist när den natur- och djurintresserade lillgrabben Eirik beskriver sina framtidsplaner, avbryter skolgången och drar i väg till Helsingfors för ett lärlingskap som knappast ens är avlönat. Levande, observant och humoristiskt presenterar Eirik här sin unika levnadshistoria, kryddat med djupa kunskaper om djur och natur och ett oslagbart berättarhumör.

DET ÄR SÅ HÄR DET KÄNNS NÄR DET ÄR PÅ RIKTIGT

Ann-Sofi Carlsson

ISBN 978-952-7523-16-2

156 sidor, häftad

Pris: 27,80 euro

Köp på www.boklund.fi

■ En ensam kvinna isolerar sig på en holme, en man försvinner spårlöst, ett litet barn dör och i den soliga sommarstaden ökar motsättningarna mellan de som hör till den egna kretsen och de som står utanför. I nio noveller behandlar Ann-Sofi Carlsson frågor om människans livsvillkor och utforskar gränsen mellan det onda och det goda, mellan friskt och sjukt, mellan fantasi och verklighet.

LITORALE

DET VÅTA SPRÅKET

Tom Sandqvist

ISBN 9789527224649

417 sidor, limbunden, dansk band

Rek. pris: 32,90 euro

Köp på litorale.fi

■ Det våta språket är en i essäform utvecklad skönlitterär reflektion kring ”det våta språket” med tonvikt på dadaismen genom Arthur Segal, Hugo Ball och Emmy Hennings på Cabaret Voltaire i Zürich 1916. Med det ”våta” språket avses den söndersprängda och typografiskt experimenterande syntaxen i dadaismen och dess kopplingar till frågor om främlingskap och identitet. En av utgångspunkterna är dadaismens förhållande till den östjudiska filosofin i det judiska bosättningsområdet i Östeuropa före Förintelsen.

ADA THILÉN OCH HENNES LANDSKAP

Christian Sundgren

ISBN 9789527224694

Ca 200 sidor, rikt illustrerad

Rek. pris: 42,50 euro

Köp på litorale.fi

■ Christian Sundgren presenterar landskaps- och porträttmålaren Ada Thilén (1852-1933) och hennes roll i kvinnornas kamp för att hävda sig som yrkeskonstnärer. Ada har hamnat i skuggan av sina mer kända målarsystrar Helene Schjerfbeck, Maria Wiik och Helena Westermarck, trots att Ada i mångt och mycket var den som höll ihop kärntruppen. Brevväxlingen mellan Ada och målarsystrarna avslöjar hur engagerade och initierade de var i aktuella samhällsfrågor under de turbulenta åren kring sekelskiftet 1900.

SANNSAGA

KRING STRÖMBORGS

OM ATT LEVA VID STRÖMMEN

Mariella Lindén

ISBN 978-952-68840-2-8

252 sidor, flexband, Ca 360 fotografier

Cirkapris: 35 euro

Köp i väl sorterade bokhandlar

eller via www.boklund.fi

■ Sigrid och Eva Strömborg var födda i Korpo i slutet av 1800-talet. Deras liv sammanfaller med skärgårdens och landets förvandling från naturberoende samhälle till moderna tider. Essäer i text och i bild kring platser, kvinnor, skärgård. Strömborgs fotografier från ca 1930. Vilka berättelser vibrerar på våra platser? Hur lever minnen vidare? Blir en kvinna osynlig när hon blivit gammal tant?

TUNDRAN

Rickard Eklund

ISBN 978-952-7081-32-7

75 sidor.

Pris: 22 euro

Köp på boklund.fi

■ Dikterna i Rickard Eklunds debutbok handlar om periferi och utanförskap men också om inlevelse och meningssökande. Tundran blir ett stämningslandskap för resonanser av minnen och erfarenheter.

**"FARVÄL KVALITET. FARVÄL KONST."
OM LITTERÄRT VÄRDE**

Fredrik Hertzberg

ISBN 978-952-7081-37-2

40 sidor, stiftat häfte

Pris: 10,90 euro

Köp på boklund.fi

■ Litterärt värde är något som ofta reduceras antingen till subjektivt tyckande eller till ett slags kvasiobjektivitet. Fredrik Hertzberg argumenterar för att litterärt värde är något tredje – en personlig respons, men inte privat eller godtycklig, utan en respons som både berättar något om vem vi är och som samtidigt kan bli föremål för diskussion och berättigad kritik.

**FÖR ATT TA SIG UR EN RIVSTRÖM
MÅSTE MAN RÖRA SIG I SIDLED**

Mikaela Nyman

ISBN 978-952-7081-35-8

63 sidor

Pris: 23,10 euro

Köp på boklund.fi

■ I en laddad diktsvit dokumenterar Mikaela Nyman en turbulent tid då växande globala utmaningar har djupgående lokala effekter och långt borta är närmare än någonsin. Samtidigt fortsätter människorna att rista in sina bomärken i tillvaron och tolka tidens tecken, leva sina vardagsliv, oroa sig för sina nära och kära men också för det sedda som inte kan göras osett, det som skymtar vid horisonten.

**VAD ÄR LITTERATUR
OCH VAD SKA MAN HA DEN TILL?**

Ulrika Nielsen

ISBN 978-952-7081-36-5

32 sidor, stiftat häfte

Pris: 10,90 euro

Köp på boklund.fi

■ Vi tenderar att tala om litteratur som om det var något enhetligt, när det i själva verket rör sig om olika fenomen, som uppstår ur olika drivkrafter och med olika syften. Vad har det för konsekvenser för den seriöst syftande litteraturen? Ulrika Nielsen diskuterar skillnaden mellan litteratur som konstform och den alltmer dominerande mainstreamlitteraturen.

BILDNINGSKRAFT

Bildningskrafts bildningsantologi **Människans allsidiga utveckling** (redaktör Jonas Ahlskog) beställer du till det förmånliga priset 13,12 euro på boklund.fi

I antologin på 164 sidor samlas filosofer, pedagoger, ekonomer, språkforskare, folkbildare och debattörer för att granska om och hur bildningsidén kan bli en avgörande kraft både för samhälllig och personlig utveckling. Genom elva engagerade essäer ställs avgörande frågor som: *Behöver vi en gemensam bildning för att demokratin skall fungera? Hur hänger bildning och självförståelse ihop? Vad är bildningens roll för hållbar utveckling? Och hur kan framtidens folkbildning bidra till samhällets utveckling?*

Rim, Ryssland, komedi och politik

Fyll julgubbens säck med rektangulära paket

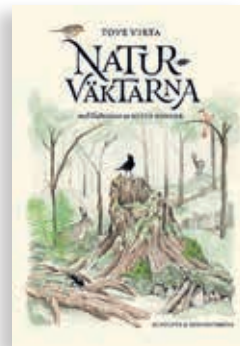

Kandidat till Svenska Yles litteraturpris

SOFIA PARLAND

Skrivet på revbenen

Rysslands anfallskrig mot Ukraina utlöser en tumultartad sorgprocess hos Sofia Parland. Hon söker svar i atmosfären i Ryssland på 2010-talet då hon växte upp i Sankt Petersburg. Parland har inte upplevt 1990-talet, då "det nya Ryssland" skulle byggas och det fanns hopp. Hon har bara sett förfallet.

TOVE VIRTA

Naturvaktarna

Kan älgar anfalla människor? Kan ormar klättra? Ska fågelholken städas? Vilken insekt sticker värst? De bästa frågorna och svaren från allas vår radiofavorit kompletterat med personporträtt av älskade programledare och experter som medverkat i programmet under årens lopp.

ULLA DONNER

Den naturliga komedin

"Jag gör mitt bästa för att inte ta i så jag spricker här, men bildberättandet är verkligen så starkt att jag får gå långt för att söka paralleller."

- LASSE GAROFF, SVENSKA.YLE.FI

ANNIKA HÄLLSTEN

Anna-Maja Henriksson

Makten och ärligheten

"Det är en biografi skriven med journalistisk skärpa och bjuder på pregnanta bilder från spelet bakom kulisserna. Annika Hällsten skriver ett ganska närgånget porträtt, respektfullt men inte insmickrande."

- HENRIK OTHMAN, ÖSTERBOTTENS TIDNING

AGNETA RAHIKAINEN

Edith Södergran

Stjärnfångerskan

"Agneta Rahikainen skildrar med stor effektivitet och eminent kunskande den revolutionerande poetens liv och verk i den komprimerade biografen *Edith Södergran. Stjärnfångerskan*."

- HÅKAN MÖLLER, HUFVUDSTADSBLADET

3-6 år

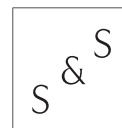
MARTINA MOLIIS-MELLBERG & SANNA MANDER

I mitt lilla huvud

"Då Sanna Mander och Martina Moliis-Mellberg diktar tillsammans i ord och bild rimmar det. Samarbetet är av bästa snitt, sömlöst, snyggt. Onekligen är det svårt att rimma. Men tillsammans svingar de två sig över sådana hinder."

- MIA ÖSTERLUND, HUFVUDSTADSBLADET

SFV-medlemmar får 45 procent rabatt på alla böcker på litteratur.sets.fi. Använd kampanjkoden Aktie123.

SCHILDTS &
SÖDERSTRÖMS

BILD: WIKIPEDIA

Kan du Svenskfinland?

Av *Jesper von Hertzen*

- 1 Vad heter det kända operativsystemet som utvecklades i början av 1990-talet av Linus Torvalds?
- 2 Är tidningen *Eos* i första hand riktad till seniorer, barn, handikappade eller släktforskare?
- 3 I vilken stad utspelar sig Karin Collins böcker, så som höstens nykomling *Hos dig min längtan är förtöjd*?
- 4 Vad heter den enda svenskspråkiga skolan i landskapet Satakunda?
- 5 Vilken herrgård i Helsingfors donerades år 1919 till föreningen Svenska Odlingens Vänner i Helsingfors?
- 6 Vad heter den unge prästen som är huvudperson i Ulla-Lena Lundbergs prisbelönta verk *Is*, som nyligen valdes till alla tiders Finlandiaprisvinnare?
- 7 Vad heter fotbollsklubben – som var nära att stiga till fotbollsligan inför nästa säsong – som grundades 1924 i Äggelby i nuvarande Helsingfors?
- 8 Vad hette partiet som vicehäradshövding, riksdagsman Georg C. Ehrnrooth grundade 1973?
- 9 Vilket öknamn fick Svenska social- och kommunalhögskolan på 1970-talet?
- 10 Vad började Åland ge ut år 1982?

Linux / Barn / Hangö / Björneborgs svenska samskola / Herttonäs gård / Petter / Kummel / Gnstan
 Konstitutionella folkpartiet / Svenska socialist- och kommunisthögskolan / Egna frimärken

	SNABO BLICK	APELSIN- FÄRGAD		EMILS SYSTER	EN ETTA I TIDEN	INTE INNE	STORBRU- TÄNNIENS HUVUD- STAD	SVART- SJKUKA
	→			→				LARS DAHL
				KORALL- REV				
	→	MÅL I MARS? NATRIUM		MORGON- RODNA- DENS GUDINNA	FÄGEL I SYD- AMERIKA			
					OCH I TYSK- LAND?			ENDAST
	→	FINNAR TORG- SKRÄCK						
					ERFARA FRAMT- ANDA			SERENA
			MAINE	SVÄNG LÄRAN OM ATT FRAM- STÄLLA GULD			RÖDA KORSET EN KORT TID	
	→	ASTAT TITTA	GUL, RÖD OCH ÖDD METALL- SKIVA			MENAR AULA		
BMA 2023	↓	STAD I KALI- FORNIEN	SKÅDE- SPELARE MACCHIA	GAMBLING SNATTAR		LIGGER LÄGT ÖRYCK		PÅBUD
BREV					BILJARD- KÄPPEN UTAN INNEHÅLL		KUNGS- FISK	
				RETUR- NERA				
→							MODERS- MÅL LÄGGER IHOP	NAVARE
ÅTA GODIS	→							
MUS- LITISK DOMARE	LESKEN OFRÄGNAN ATT SAM- ORDNA RÖRELSE			SCHWARZ- NEGGER	BE- TINGA	BISKOPS- MÄSSA TURE MÄNSSON		KURT BERG NIT- ÅLSKA
			HANO- LING MISSA			VIND- STÖT	--- KING COLE	SAMMA SOM SAMMA SÅ FORT SOM MÖJLIGT
ÄMNE I KAKAO							KORT FÖR ADVERB GÖR ARTIG	KRYDDA
SÄTTER MAN IN I VISSA ORGAN					INFÖR PÅ MARKNA- DEN SKORDE- TID			
			DRIVA BOSKAP UTROP			DIADEMET AVLIDA		DAN- MARK
→		OMRÅDE KRING EN TÄTOT				LAR		FLITIG FISK
BILA								
FLOD- NYMF				PORT			FARA	

NAMN: _____

ADRESS: _____

E-POST/MOBILNUMMER _____

Vinsten för krysslet 4-2023 är två SFV-biografier. Skicka in lösningen senast 19.1.2024 till SFV:s redaktion, Annegatan 12 A 24, 00120 Helsingfors. Märk kuvertet "Kryss". Du kan också skanna eller fota din lösning och e-posta den på redaktion@sfv.fi. Skriv in dina uppgifter på själva krysslet - vi sparar endast bilden i vårt utlottningssystem, inte uppgifter du uppger i e-posten.

SUDOKU ENKEL

2		6	3	1				
8						4		
7	1		5					3
5	3					6	8	1
9			8		1			2
1	6	8					7	4
6					7		3	9
		9						8
				3	5	7		6

SUDOKU SVÅR

7					9	4		
	2		6					9
	3			7				
	7	9	4				8	
				3				
		1			7	5	3	
				8				1
	4				1		5	
		8	2					4

KRYSSLÖSNING 3-2023

65 svar lämnades in, 36 per post, och 29 per e-post. Fru Fortuna gynnade denna gång Julia Sviberg i Vasa. Vinstböckerna torde vara framme.

HUR DRAR VI VINNARNA I KRYSSSET?

1. De svar som kommit per epost sparas, och förses med en löpande numrering som fortsätter numreringen av de lösningar som kommit blevledes.
2. Summan av antalet lösningar förs in i en slumpgenerator, som drar ett tal mellan 1 och antalet inlämnade svar. På så sätt har alla lösningar lika stor chans att vinna utlottningen.

ANAGRAMJAKTEN

I de lustiga rubrikerna gömmer sig en rubrikrad i tidningen (alltså inte nödvändigtvis hela rubriken). Antalet bokstäver är det samma, men ordantalet kan variera. Kommatering eller specialtecken som frågetecken, kolon eller talstreck finns inte med. De rätta svaren finns på denna sida.

HELÄGT VIN ÄKTA

TVÅÖGT MENTALT OMGIVEN

GEMENT ANGIVET DEGAKTIGA

LÄCKERGOMS BADSKO KOLSYRAD

MÄRKESÅRET BLOMKNOPPEN HOSTMEDICINER

LÖSNINGAR

MIMOSEL STRÄCKER BÅDE KROPPEN OCH MINNET • SID 40
 LYCKAD BOKMÄSSA SLOG REKORD • SID 42
 DET VIKTIGA ENGÄMNAGET • SID 5
 NÅGOT VI VETAT MEN GLÖMT • SID 27
 ÄKTA VÄNLIGHET • SID 23

SUDOKU ENKEL

2	5	6	3	1	4	8	9	7
8	9	3	6	7	2	4	1	5
7	1	4	5	9	8	2	6	3
5	3	2	7	4	9	6	8	1
9	4	7	8	6	1	3	5	2
1	6	8	2	5	3	9	7	4
6	2	5	4	8	7	1	3	9
3	7	9	1	2	6	5	4	8
4	8	1	9	3	5	7	2	6

SUDOKU SVÅR

7	8	6	3	5	9	4	2	1
1	2	5	6	4	8	7	9	3
9	3	4	1	7	2	6	8	5
3	7	9	4	1	5	8	6	2
8	5	2	9	3	6	1	4	7
4	6	1	8	2	7	5	3	9
2	9	7	5	8	4	3	1	6
6	4	3	7	9	1	2	5	8
5	1	8	2	6	3	9	7	4

Konstnärer, författare, läkare,
musikskapare, upptäcktsresande, statsmän, forskare,
präster, folkbildare, äventyrare, smugglare...

Victor
Westerholm

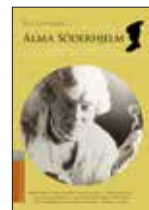
Aleko
Lilius

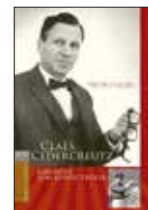
Eirik
Hornborg

Anna
Bondestam

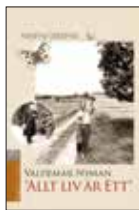
Alma
Söderhjelm

Claës
Cedercreutz

Algoth
Niska

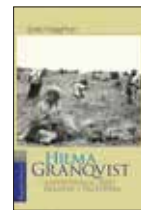
Valdemar
Nyman

Erik
Cainberg

Helena
Westermarck

Hilma
Granqvist

Johannes
Klockars

Martin
Wegelius

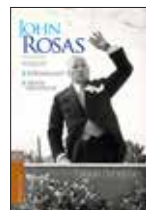
Sigrid
Schauman

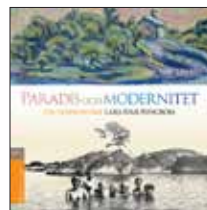
Rafael
Karsten

Evy
Björkman

John
Rosas

Jan-Ivar
Lindén

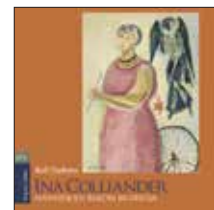
Tito
Colliander

Allan
Wallenius

Anna
Backström

Ina
Colliander

SFV-biografierna handlar om finlandssvenskar som inte får glömmas bort.
Om vi vill veta varifrån vi kommit – och vart vi är på väg, har de här personerna fortfarande
något viktigt att berätta oss. De förmånliga böckerna är ypperliga julklappar!

Du beställer alla 22 SFV-biografier på boklund.fi (skriv SFV i sökfältet)

Du kan bekanta dig med böckerna på sfv.fi/bok, där du även hittar intervjuer med författarna.